

hlásk

ročník XV, 2004, č.4

Hrad Paradies a panská sídla ve Rtyni nad Bílinou

Jiří Úlovec

Řeka Bílina protéká severními Čechami od Mostu přes město Bílinu, pod Teplicemi se obrací k východu a v Ústí nad Labem vtéká do Labe. Ve střední části dolního toku vytváří široké a ploché údolí, v němž bylo založeno několik míst. Jedním z nich je veš Rтынě nad Bílinou, ležící jedenáct kilometrů severovýchodně od Bíliny a stejně daleko jihozápadním směrem od Ústí nad Labem.

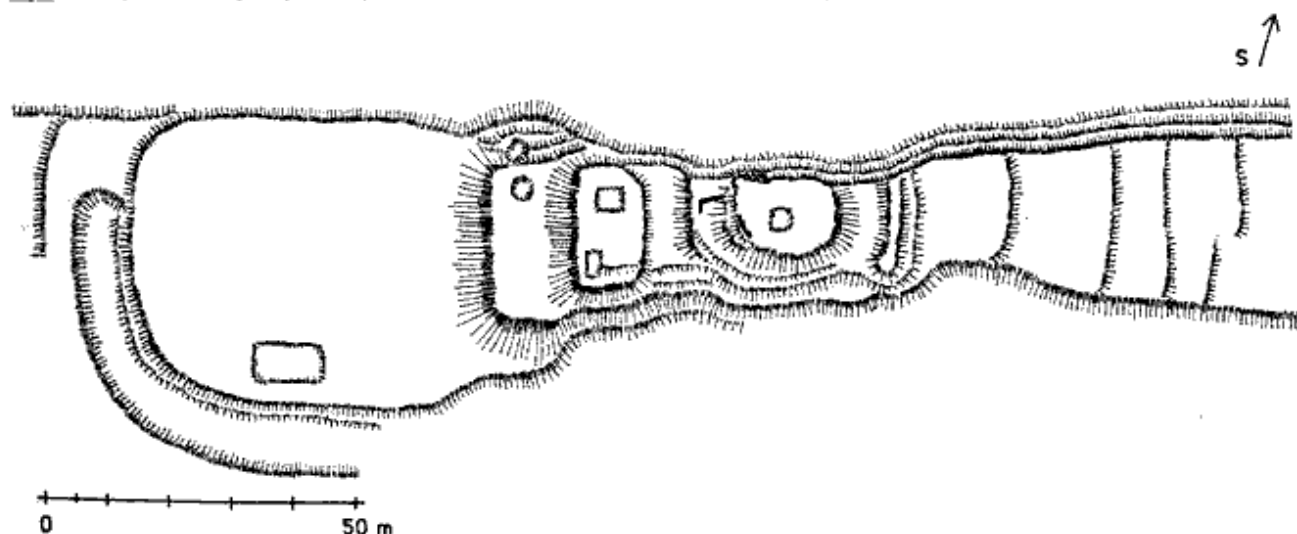
Rтынě nad Bílinou patřila k významnějším místům Ústecka a Bílinska, což dokládá mj. kostel svatého Martina, existující zde již v polovině 14. věku. Jelikož oblast mezi Teplicemi, Bílinou a Rтынí vlastnili nejpozději v poslední čtvrtině 12. století páni z Rýzmburka, lze důvodně předpokládat, že oni byli také zakladateli vsi. Rтынě však nevznikla tak záhy, spíše lze pomýšlet na její vznik v průběhu 13. století. Současně s kostelem tu pak bylo zřízeno služebné manství, jehož držitelé byli povinováni službami zřejmě především vojenského charakteru k hradu Rýzmburku - Oseku.

První písemné zprávy o Rтынí a shodou okolností

rovněž o tamním manovi pocházejí z roku 1333. Dne 19. prosince totiž vydal Boreš z Rýzmburka dvě listiny, kterými prodal společně se svými syny Boršem starším a Slávkem mladším Chotěborovi z Herštejna statek Kostomlaty a zastavil statek Ledvice. Obě listiny pak stvrdili přivěšením pečeti nejen vydavatelé a kupec, ale také svědci, rýzmburští manové Naček z Levína, Henrych Černej z Hugvic a Křesín ze Rтынě.¹⁾

Křesín ze Rтынě, o jehož původu není bohužel nic známo, je tak prozatím prvním doloženým rтынským manem. Jeho nástupcem byl zřejmě Heřman zvaný Cejn, předek Cejnů ze Rтынě či Rtína, kteří manství drželi až do poloviny 15. věku. Jediná zmínka o něm pochází z 19. září 1355, kdy potvrdil výměnu rтынského faráře Vítka za Matyáše z Doksan. O jeho vztahu k Rýzmburkům svědčí, že výměnu farářů potvrdil rovněž Slávek z Rýzmburka s bratrem Boršem, tehdejší majitelé rýzmburského panství.²⁾

Jak dlouho působil Heřman ve Rтынí, nevíme. Známe však jeho nástupce, jimiž byli Konrád a Oldřich

Paradies (o. Teplice), celkový plán hradu bez parkánu pod severním svahem, který nebyl pro značný výškový rozdíl měřen. Stav 12. prosince 2002, zaměření a kresba autor

Cejnové ze Rtně. Kromě manství pečovali rovněž o kostel, při němž zastával duchovní úřad po výše zmíněném Matyášovi Martin, prameny jmenovaný roku 1382³⁾ a dosazený buďto Heřmanem či bratry Cejny. Když však Martin koncem roku 1393 zemřel, Konrád s Oldřichem dosadili na jeho místo 3. ledna 1394 bývalého teplického faráře Petra.⁴⁾ O jejich služebném poměru vypovídá titul, kterým byli uvedeni v zápisu - „clientes“, tj. služebníci. Zmíněný Petr však nezastával místo faráře při rtyňském kostele dlouho, neboť na podzim roku 1395 zemřel. Bratři Konrád s Oldřichem proto obsadili tamní faru 11. října Mikulášem, působícím předtím v Bořislavi.⁵⁾

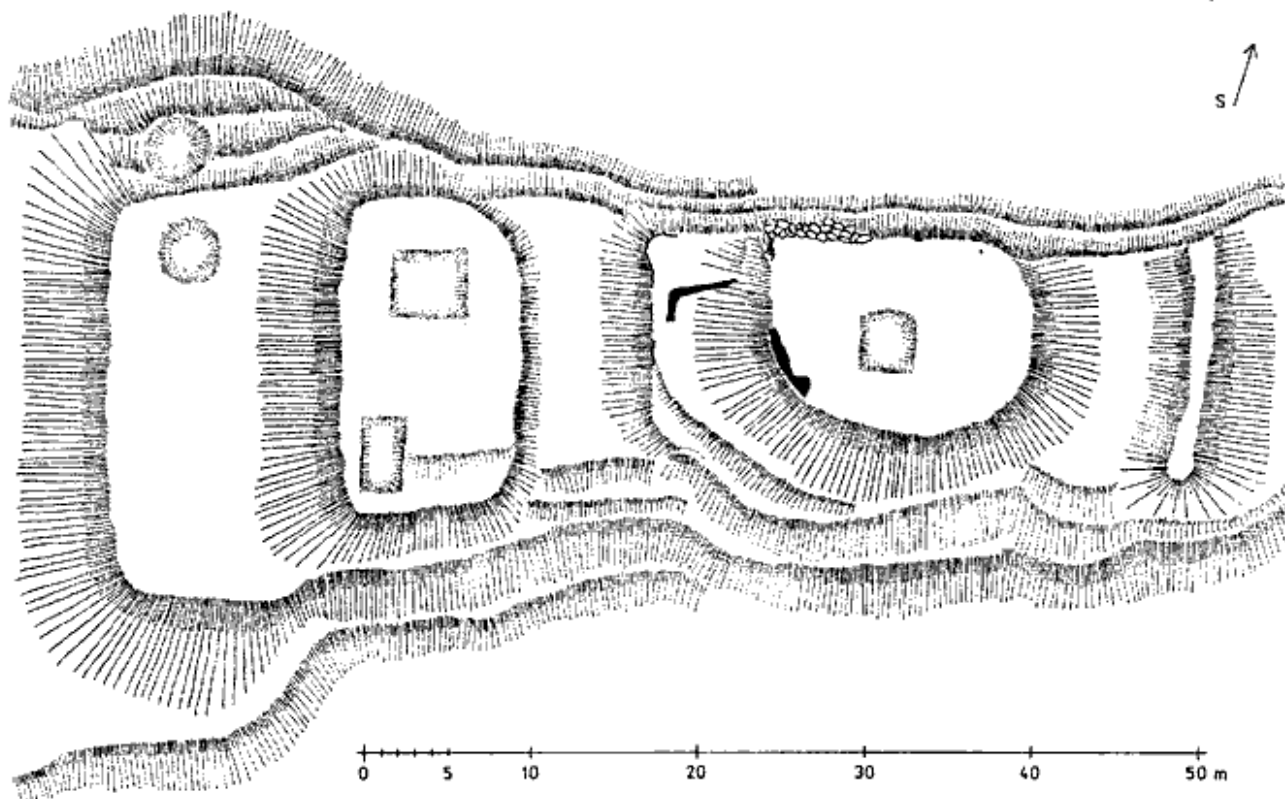
K manským povinnostem Konráda s Oldřichem bezpochyby patřila také péče o ekonomické zabezpečení rtyňské fary. Společně s nimi na ni přispívali rovněž okolní svobodní obyvatelé především formou zbožných darů či odkazů. Mezi nimi nacházíme např. bratry Hanuše a Henzlína Kaplíře ze Sulevic, kteří věnovali farářovi Mikulášovi 18. března 1397 roční plat kopu českých grošů zapsaný na blízké vsi Malhosticích, za což byl Mikuláš povinen sloužit výroční mše na památku jejich bratra Jana - Ješka Kaplíře.⁶⁾

Významný dokument k poznání rtyňského manství se dochoval z roku 1398. Tehdy totiž bratři z Rýzmburka prodali rýzmburské panství včetně manského systému míšeňskému markraběti Vilémovi a v té souvislosti byl pořízen mj. soupis hradních manů. O bratrech v něm bylo poznamenáno toto: „Konrád Cejn sezením ve Rtyni drží lénem 4 kopy platu, poplužní dvůr, vinici, louku, právo rybolovu a půl podacího práva. Item Oldřich Cejn ze Rtně drží lénem 5 kop platu, poplužní dvůr, vinici, louku, právo rybolovu a půl podacího práva.“⁷⁾

Bratři Cejnové tedy vlastnili většinu vsi včetně některých pozemků a podacího práva k tamnímu kostelu. Jejich manství však neobsahovala ves celou. Svědčí o tom zpráva ze 3. října 1403, podle níž prodali Jindřich z Hirschsteina na Bořislavi s manželkou Machnou roční plat ve výši tří kop českých grošů plynoucí ze Rtně teplickému klášteru, za což si koupili dvůr v Bořislavi.⁸⁾ Nicméně Cejnům patřila podstatná část vsi. Počátkem 15. věku bratři buďto zemřeli, nebo předali obě manství nástupcům. Na jednom seděli nadále Cejnové ze Rtně, druhé pak vlastnili Chrtové ze Rtně, jejichž předkem byl pravděpodobně jeden z bratrů.

O Cejnech ze Rtně se mnoho dalších zpráv v souvislosti se Rtyní nedochovalo. Roku 1412 je připomíná „rytíř Jan Cejn ze Rtně“, který prodal 14. dubna 1412 své sestře Alžbětě z Dlačkovic, člence konventu teplického kláštera, roční plat zapsaný na vsi Němečky u Ohníče.⁹⁾ Naposledy je připomínán dne 27. května 1437 mezi karlíštejnskými many.¹⁰⁾ Jeho současníkem pak byl Oldřich Cejn, který byl 7. září 1432 účasten při podpisu mírové smlouvy mezi Sasy a Jakoubkem z Vřesovic.¹¹⁾ Roku 1454 byl pak uveden v dalším soupisu rýzmburských manů jako „Vlrich Czehen von Reytin“.¹²⁾

Oproti Cejnům se o Chrtěch ze Rtně dochovalo písemných svědectví ještě méně. Prvním z nich tu sídlil Bohunek „řečený Chrt ze Rtně“, připomínaný 4. května 1413 ve smlouvě mezi Sezemou z Rače a farářem Buškem.¹³⁾ Jeho nástupcem byl zřejmě Ctibor, sídlící ve Rtyni v polovině 15. věku a současník Oldřicha Cejna. Roku 1454 se účastnil jako půhončí pře Jindřicha z Dubé s Jakoubkem z Vřesovic o hrad a statek Kostomlaty,¹⁴⁾ 2. května 1458 koupil od Václava Pšeničky dům

Paradies (o. Teplice), plán jádra hradu s menším západním předhradím. Stav 12. prosince 2002, zaměření a kresba autor

s dvorem,¹⁵⁾ 4. května 1464 pak získal odúmrt' v Želénkách po Bohuslavovi ze Želénky; v zápisu je jmenován jako „Ctibor de Ertinowa“.¹⁶⁾ Poslední dosud známá zpráva o něm pochází z 1. ledna 1474, kdy byl účasten sporu o odúmrt' v Pakoměřicích.¹⁷⁾

Výše uvedené doklady vztahující se ke rtyňským manstvím jsou prozatím všechny, které bylo dosud možno identifikovat. Nicméně vyplývá z nich přesvědčivě, že ve vsi bývala dvě služební manství zřízená pány z Rýzmburka a přínaležející k hradu Rýzmburku. O lokalizaci poplužních dvorů, které byly jejich ústředími a o nichž lze důvodně předpokládat, že obsahovaly rovněž panská sídla neznámé stavební podoby, se můžeme jen dohadovat. Jelikož obě manství byla nejpozději během 16. věku zrušena jako nepotřebná a ve vsi nevznikly samostatné statky, lze se domnívat, že oba dvory byly postupně pohlceny vesnickou zástavbou. Těžko říci, zda další průzkum písemných pramenů i terénu ještě dokáže odhalit místa, kde stávaly.

Obě manství s předpokládanými panskými sídly však nebyla sídly jedinými, která ve Rtyni a jejím okolí vznikla. Přímě nad jižním okrajem Rtyně se tyčí vrch zvaný Kotyně, dříve rovněž Kotina, Kotine či Katarinenberg. Již Johann Gottfried Sömmér a po něm další autoři uváděli, že „na vrchu je patrně nějaké staré zdívno, zřejmě pozůstatek bývalého ženského kláštera, který zde stával“.¹⁸⁾ Oproti tomu však František Orth s Josefem Sládkem dodali následující: „Na blízkou čedičový vrch °die Kate° aneb °auf der Kotine° zvaný, na němž prý stával klášter svatě Kateřiny, potom od Husitů rozbořený. Mimo zbytky základu malého stavení viděti lze na vrchu tom trojí ohradu, která vrch vejčitou čarou obfá. Hořejší val jest z kamene a hlíny, dva nižší valy jsou z hlíny. Jak z nalezených tu stěpů popelnic, zvířecích kostí, uhlí a p. souditi lze, býval vrch ten někdy ohrazeným snad obětištěm“.¹⁹⁾

Pravda však byla samozřejmě jiná. Na vrchu Kotyni nebylo ani obětiště, ani tu nestával klášter, ale středověký hrad. Tuto skutečnost uvedl již August Sedláček, ovšem zbytky hradu bohužel blíže nepopsal, což po něm neučinil dlouho ani jeden mladší badatel.²⁰⁾ Zato však zmínil dvě listiny, které jsou dosud jedinými známými doklady jeho existence.

Jak bylo již výše zmíněno, roku 1398 prodali Rýzmburkové osecké panství s hradem a manským systémem míšeňskému markraběti Vilémovi. Vilém se politicky angažoval v české politice zejména v oblasti severních Čech, kde kromě zmíněného panství získal zástavně rovněž další statky. Vzhledem k neklidné situaci v království počátkem 15. věku, související se spory krále Václava IV. s velkou částí šlechty, nebylo divu, že potřeboval zajistit bezpečnou základnu pro případný válečný konflikt. Rýzmburk i další sídla, která získal, však ležela příliš blízko hranice tehdejšího Českého království. Vilém, který se hodlal v českých záležitostech angažovat, proto potřeboval získat opěrný mocenský bod, který by ležel na jižní hranici jeho majetku co nejbliže ke středu Čech. Pro jeho zřízení vybral právě Rtyň. A tak 3. srpna roku 1402 pověřil listinou vydanou na hradě Rýzmburku své služebníky Beneše z Hořovic, Jindřicha Spigla a Dobeše z Bran, aby „na hoře Choteny patřící do obvodu Rýzmburku vystavěli nový hrad, zvaný Paradiz, a drželi jej lenním

právem“. Tři jmenovaní šlechtici poté vydali téhož dne listinu, kterou přijali budovaný hrad od markraběte Viléma v léno, slíbili, že s ním budou sloužit vždy v jeho zájmu, bez jeho vědomí hrad neprodají ani nezastaví a zachovají manskou povinnost ke hradu Rýzmburku.²¹⁾

Tehdy tedy zřejmě vznikl na vrchu nad vsí hrad, jehož pozůstatky zůstaly dochovány až podnes. Jedná se o rozsáhlé založení délky téměř dvou stovek metrů o třech výškových úrovních. Po prvním průzkumu o něm lze říci následující.

Vrchol kopce zaujímá oválné jádro rozměrů asi 16 x 12 metrů, jehož boky spadají téměř kolmo k severu a velmi příkrě se sklánějí na jižní stranu, takže v těchto místech vytvořila dostatečnou ochranu sama příroda. Na východě bylo jádro odděleno od klesajícího hřebene krátkým příčným příkopem s vnějším valem, za nímž se o cca 40 metrů níže rozkládalo jakési předhradí v podobě plošiny rozměrů asi 10 x 15 metrů beze zbytků původní zástavby. Jeho úkolem bylo evidentně zajišťovat jádro před útokem od východu.

K severnímu čelu této plošiny se připojoval parkán, obíhající na severní straně pod hradním jádrem položeným o asi 15 metrů výše a ústící do západního předhradí, o ploše rozměrů asi 45 x 55 metrů, spadající prudce k severu a jihu a na západě chráněné příkopem, v jeho jižním konci zřejmě nedokončeném. Mezi jádrem a tímto předhradím pak ležela ještě jedna samostatná plošina, oddělená od jádra na východním konci

Paradies (o. Teplice), parkán pod severním svahem hradu. Stav 12. prosince 2002, foto autor

Paradies (o. Teplice), jádro hradu v pohledu od západu přes menší předhradí. Stav 12. prosince 2002, foto autor

Paradies (o. Teplice), zbytky zdiva při západním okraji jádra hradu. Stav 12. prosince 2002, foto autor

příkopem a klesající k předhradí, které o několik metrů převyšovala. Zatímco na předhradí s výjimkou reliktu stavby v severovýchodní části výraznější pozůstatky zástavby nenacházíme, plošina obsahuje dvě jámy, související zřejmě s původními objekty.

Jádro hradu obsahuje prakticky uprostřed jámu rozměru 2 x 2 metry. Při jeho jihozápadním a severozápadním nároží se dochovaly pozůstatky kamenné zdi na maltu, přičemž část jihozápadní je zaoblena a na severozápadě souvisí se skálou vystupující tu z podloží. Zda-li se jedná o pozůstatek obvodové hradby či stěny jednoho objektu, nelze rozhodnout, nicméně vzhledem k rozměrům jádra není vyloučeno, že sestávalo z jediného objektu. Přístup k němu směřoval od západu z předhradí. Veden byl zřejmě po padacím mostě, který končil zařízením či stavbou, z níž se tu dochovala severní část zdi.

Jak vidno z popisu, hrad Paradies představoval rozsáhlé založení s malým jádrem, zajištěné několika předhradími, z nichž zvláště západní vyniká velkou rozlohou. Pokud tedy pomineme možnost, že jádro pocházelo ze staršího založení, snad některého ze dvou rtyňských manství, a při výstavbě bylo použito jako jeho základ, což však téměř vylučuje zmíněná listina z roku 1402, pak před sebou máme hrad založený nejpozději roku 1402. Jeho funkce byla - již vzhledem k miniaturnímu jádru a velkému předhradí s poměrně vyvinutým systémem obrany - především mocenská. Paradies tak mohl zjevně plnit roli pevného bodu na jižním okraji zájmové oblasti míšeňského markraběte Viléma. Dostí složitý několikanásobný způsob zabezpečení jádra nápadně připomíná hrad Ostromeč nad soutokem Vltavy a Mastníku, jehož obranný systém vzniklý v několika etapách je však mladší. Autorovi této stati není znám jiný hrad z počátku 15. století v Čechách, k němuž by bylo možno předhusitské založení na Kotyni přirovnat.

Písemné zprávy ani jiné prameny bohužel dosud neumožňují určit, jak dlouho hrad sloužil majitelům a kdo jimi po Vilémovi byli. Literatura sice uvádí jako

datum zániku hradu rok 1426, nicméně jediný doklad pro oporu takového tvrzení nepřináší. Starší autoři pak zmiňují řadu nálezů učiněných přímo v prostoru hradu, jejich současné uložení však není známo. Autor této stati navštívil lokalitu dvakrát, ovšem vždy v nevýhodné době pro jakýkoliv pokus získat datovatelný materiál, neboť v létě roku 1996 byly zbytky hradu zcela zarostlé takovým způsobem, že nebyly patrné ani zbytky zdí, a v prosinci 2002 po prvních mrazech terén zase zcela zmrzlý. Úkolem dalšího průzkumu bude proto získat materiál potřebný pro dataci a lokalitu zaměřit, neboť současný náčrt situace je skutečně především orientační. Již nyní však můžeme konstatovat, že v případě Paradiesu se jedná o zajímavý hrad vzniklý před husitskými válkami, jehož dobu v tehdejších Čechách hledáme jen nesnadno.

Poznámky: 1) Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars 3, Annorum 1311 - 1333, ed. Emler, Josef, Praha 1890, s. 809 - 811, č. 2070 a 2071, totéž Quellen- und Urkundenbuch des Bezirkes Teplitz-Schönau bis zum Jahre 1500 (dále UbT), ed. Müller, August, Praha 1929, s. 5 - 6, č. 14 a 15. 2) Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim (dále LC), svazek 1/1, ed. Tingl, František Antonín, Praha 1867, s. 51. 3) Soudní akta konsistoře pražské (dále SA), svazek 2, ed. Tadra, Ferdinand, Praha 1893, s. 149, č. 119. 4) LC 5 (1393 - 1399), ed. Emler, Josef, Praha 1865, s. 179. 5) Tamtéž, s. 235. 6) SA 3, ed. Tadra, Ferdinand, Praha 1896, s. 241, č. 65. 7) Opis originálu uložen v drážďanském Státním archivu, kopiář č. 1316, fol. 140v, přepis u autora příspěvku, výtah v UbT, s. 42 - 43, č. 100. 8) UbT, s. 51 - 52, č. 122. 9) Tamtéž, s. 92, č. 177. 10) Tamtéž, s. 339, č. 812. 11) Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer im Zeitalter Georg's von Podiebrad (1450 - 1471), ed. Palacký, František, Vídeň 1860, s. 311 - 313, č. 824, totéž UbT, s. 121, č. 238. 12) Originál uložen v drážďanském Státním archivu, kopiář č. 1316, fol. 138, přepis u autora příspěvku. 13) UbT s. 94 - 96, č. 179. 14) Desky dvorské Království českého, díl 8, druhá kniha pühonná z let 1407 - 1530, ed. Friedrich, Gustav, Praha 1944, s. 170 - 171, č. 238. 15) UbT, s. 191, č. 386. 16) Státní ústřední archiv v Praze - Desky dvorské 25, pag. 156, totéž UbT, s. 155, č. 305. 17) Archiv český, svazek 37, s. 530 - 531, č. 152. 18) Sommer, Johann Gottfried, Das Königreich Böhmen, Erster Band, Leitmeritzer Kreis, Praha 1833, s. 180, č. 30 (Rtyně), totožné údaje pak uvádí Watterich von Watterichsburg, N., Praha 1845, s. 655. 19) Orth, Jan - Sládek, František, Topograficko-statistický slovník Čech, Praha 1870, s. 686. 20) Sedláček, August, Hrady, zámky a tvrze Království českého, díl čtrnáctý, Litoměřicko a Žatecko, Praha 1926, s. 154. 21) Výtah z originálu Vilémovy listiny v drážďanském Státním archivu, kopiář č. 30, fol. 147, originál druhé listiny uložen tamže, č. 5217, přepisy obou dokumentů u autora příspěvku a v edici zpřístupněny v UbT, s. 56, č. 116 a 117.

Z archeologie hradů a zámků Plzeňského kraje

Petr Sokol

Objekt novogotického zámku v **Boru** (okr. Tachov) ve své hmotě ukrývá početné a cenné prvky gotického hradu včetně zachovalých náznaků dispozičního uspořádání. Objekt byl v průběhu 19. a 20. století výrazně stavebně měněn, přičemž tyto zásahy se dotkly i situací pod terénem. Archeologické poznatky o tomto objektu jsou však zcela minimální a až do r. 2003 zde při zmíněných zásazích neprobíhal archeologický dozor.

V průběhu dubna a května 2003 byly v areálu zámku, jehož vlastníkem je město Bor, jako součást projektu "Zpřístupnění zámecké věže" prováděny zemní práce pro inženýrské sítě. Výkopy prořaly značnou část nezastavěné plochy v areálu objektu. V naprosté většině byl porušen jen rostlý terén a recentní navážky, jen u východního ukončení severního křídla a na severním nádvoří byly do hloubky výkopu (cca 1 m) zjištěny navážky starší, raně novověké.

V prostoru mezi vstupní bránou do areálu a zámek a před vstupním průčelím jižního křídla byl zjištěn jen rostlý terén tvořený šterkopískem, pískovcové podloží vystupovalo téměř k současnému povrchu. V blízkosti věže se místy objevuje v hloubce cca 0,5 m skála.

Ve vzdálenosti 4,4 m od vstupního průčelí jižního křídla, v prostoru před vchodem, byl zjištěn průběh zdiva či kamenného záasyu ve směru přibližně kolmo na jižní křídlo. Mezi lomovým kamenem nebyly zjištěny stopy pojiva, destrukce o šířce 60 cm byla patrná v hloubce 30 - 70 cm. Zdivo či zával bylo zahloubeno do rostlého terénu, nad ním následovaly recentní vyrovnávky.

Při východním okraji vchodu do jižního křídla bylo ve výkopu zachyceno jiné zdivo, tentokrát se zbytky malty. Zdivo o šířce 90 cm bylo od budovy vzdáleno 1,7 m, a to 30 cm pod současným povrchem. Těchto 30 cm tvořilo 5 slabých vrstviček, které ho překrývaly. Samotné zdivo z lomového kamene bylo rozvolněné, pevný byl snad jen severní líc. Ačkoli průběh zdiva byl patrně rovnoběžný s průběhem jižního křídla, v protějším profilu výkopu nebylo zachyceno. Úsek, ve kterém bylo možné zdivo předpokládat, nebyl intaktní rostlý terén, ale byl tvořen výplní (navážky) deprese.

V tomtéž výkopu bylo možné sledovat založení severní stěny jižního křídla. Základ byl položen na rozvolněné skále v hloubce 65 cm od současné úrovně terénu, těsně vedle vchodu sahala základové zdivo z větších kamenů až do hloubky min. 120 cm (hloubka výkopu).

Pokračování výše uvedeného zdiva bylo odkryto v dalším výkopu více k západu směrem k hrotitému portálku, a to ve vzdálenosti 3 - 3,5 m od jižního křídla (pod betonovým obrubníkem chodníku). Šlo o zdivo z lomového kamene zděného na světle šedou, výrazně zrnitou a pevnou maltu. Zdivo bylo výrazně poničené starším výkopem pro kabely, takže jeho směr i rozměry nebyly již zřejmé. Slabé vrstvičky nad ním o celkové mocnosti 30 cm opět neobsahovaly datovací materiál. Úrovně založení zdiva nebylo v hloubce výkopu (130 cm) dosaženo.

Směrem k jižnímu křídlu přiléhal část zdiva k rostlému terénu (rozdrobená skála a jílovitohlinity

materiál). Směr této styčné plochy zřejmě ukazuje na ostrý úhel mezi tímto zdívem a jižním křídlem. V sousedním výkopu však bylo zdivo vzdáleno od budovy 1,7 - 2,6 m, zatímco zde 3 - 3,5 m se zmíněnou částí směřující šikmo k budově až do vzdálenosti 2,5 m. To by ukazovalo na nepravidelný průběh zdiva nebo na několik zdí střetávajících se v tomto prostoru.

Za zdívem dále do prostoru nádvoří tvořily terén v celé hloubce výkopu vyrovnávky s kameny, cihlami a popelem a překopaný terén. Skalnaté podloží je nepravidelné, novodobé navážky však nasedají přímo na něj, starší vrstvy byly tedy v minulosti již v tomto prostoru odstraněny. V prostoru centrálního trojúhelníkového trávníku byly navážky a překopané podloží zjištěny až do hl. 1,3 m.

U západní strany severního křídla, v němž je dochována původní brána na hradní nádvoří, orientovaná ve směru sever - jih, již byly zachyceny vrstvy se zlomky cihel a ojedinělými raně novověkými keramickými střepy. V prostoru severně od tohoto křídla nelze vyloučit dřívější existenci příkopu před zmíněnou

Bor, okr. Tachov. Zbytek valounové dlažby na severním nádvoří. Foto P. Sokol 2003

Bor, okr. Tachov. Fragment zdiva před jižním křídlem. Foto P. Sokol 2003

hlavní bránou. Od ústředního prostoru severního nádvoří až k boční novogotické západní bráně byly v celé hloubce výkopu (80 cm) vrstevnaté navážky s řídkými raně novověkými zlomky keramiky, zlomky cihel a kostí. V těchto vrstvách byl v hloubce cca 60 cm patrný úsek valounového dláždění v délce 50 cm, jehož lůžko dosedalo na 12 cm silnou vrstvu cihlové drtě. V protějším profilu byla dlažba zřejmě v otisku řady valounů v délce cca 2 m.

U novogotické brány do parku výkop odhalil základovou spáru pilíře této brány a z vnější strany i obvodové zdi obcházející budovy, které uzavírají zámecký areál od severozápadu. Způsob založení zdiva obvodové zdi v obou místech (u brány i vně za ní) byl totožný. Jde o větší kamenné kvádry doplňované menšími kameny, kvádry jsou zespodu i ze shora odděleny šifry a cihlovými dlaždicemi nebo kusy cihel, zlomky cihel jsou užity i na vyplnění spár. U brány bylo zdivo tímto způsobem založeno na sokl z kamenů.

Stejně jako severní stěna jižního křídla byla i jeho jižní zeď založena na rozvolněnou skálu, a to v hloubce 35 cm, podél této zdi vedl do skály zahluoben cihlový kanálek o šířce 30 cm. V blízkosti budovy vystupovalo rozvolněné skalnaté podloží do úrovně 50 cm pod povrchem terénu. V místech, kde skála zachycena nebyla, se objevilo v hloubce 45 cm 10 - 15 cm silné štětování starší úrovně terénu. Reliéf skalního podloží byl v tomto prostoru značně nepravidelný, neboť zlomky stavební sítě se místy objevovaly až v hloubce 90 cm, písčitého materiálu až do 130 cm (hloubka výkopu).

Více k východu vystupovala pískovcová skála na několika místech až do úrovně 35 cm pod povrchem terénu. V prohlubni u východního okraje areálu (deprese snad původního východního příkopu) byly zřetelné vrstvy převážně charakteru stavební sítě i charakteru hlinitého. Zlomky cihel byly patrné i v hloubce 1,3 m (hloubka výkopu). Pravděpodobný příkop byl po svém výrazném zanesení či zasypání (spodní hnědá hlinitá uloženina se zlomky cihel) zaplňován a vyrovnáván rovnoměrně již méně mocnými vrstvami a to nejspíše v době výrazných stavebních úprav od 19. století.

V blízkosti jihozápadního nároží zámku, které v sobě obsahuje části středověkého a raně novověkého jádra hradu (dispoziční uspořádání, ostění dveří, sklípkové klenby, studna), vystupuje skalní podloží až

Nebílovy, okr. Plzeň - jih. Barokní kanalizace pod západním křídlem zámku. Foto P. Sokol 2003

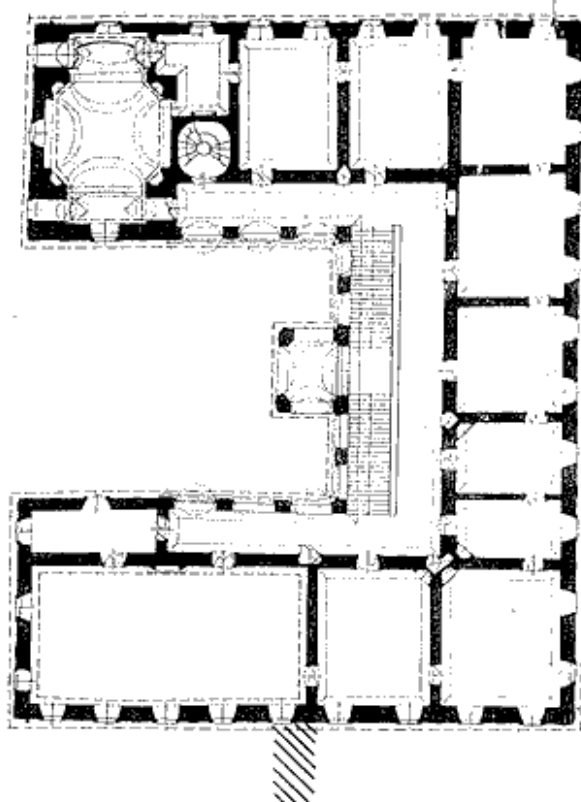
do úrovně 20 cm pod současným povrchem. Ten je tvořen jen stavební sítí.

Nejstarší keramika byla získána z přízemí věžice se schodištěm ve vstupním průčelí jižního křídla. Nevýraznou keramiku pozdně středověkého až raně novověkého charakteru obsahoval 30 cm silný hlinitý zásyp při patě zdi věžice založené na skále. Zásyp spolu s keramikou se však mohl do těchto míst dostat později v souvislosti s úpravou podlahy schodiště.

Ačkoli liniové stavby vcelku hustě prořaly areál zámku, nepřinesly nijak závažné poznatky k historii této památky. Nejčastějším zjištěním byl charakter terénu, přičemž je zřejmé, že ze severní, západní i jižní strany jižního křídla vystupuje k povrchu skála, která se u věže dostává nad současný terén, a toto křídlo (severní i jižní zeď) bylo tedy založeno poměrně mělce na rozvolněnou skálu. Ve výkopech byly často doloženy recentní úpravy okolí - vyrovnávky o mocnosti nejčastěji kolem 30 cm, přičemž v prostoru nádvoří před vstupním průčelím jižního křídla byly v několika místech zachyceny novější navážky i v úrovni dna výkopů, tedy v hloubce 1,3 m. Tam, kde více k povrchu vystupuje skalnaté podloží, přiléhají novodobě navážky před jižním křídlem přímo na něj. Tyto vyrovnávky dokládají nejpravděpodobněji výraznou stavební aktivitu od 19. století, spojenou s odstraněním starších uloženin v tomto prostoru.

Mezi důležitá zjištění patří i značně poškozené zbytky zdiva z lomového kamene na vápennou maltu (jedné či více zdí?) v prostoru před vchody do jižního křídla. Jakákoli interpretace není však za současného stupně poznání možná.

V prostoru severního nádvoří (před původní gotickou bránou do hradu ve směru z města) byly

Nebílovy, okr. Plzeň - jih. Vyznačení místa odkryvu barokní kanalizace šrafováním

Nebílovy, okr. Plzeň - jih. Zlomky kameninové nádoby a nepravé kameniny z okolí barokní kanalizace. Foto P. Sokol 2003

zjištěny mocné (minimálně hloubka výkopu) navážky, které poskytly několik keramických střeptů, umožňujících datování vzniku těchto vrstev jen rámcově do období 16. - 18. století. V těchto uloženinách byl zachycen i krátký úsek valounového zadláždění. Mocné uloženy dokládají odlišný, výrazně nižší původní terén v této části zámeckého areálu. Mohlo by jít o prostor příkopu, který byl později zaplněn a areál zámku rozšířen o severní nízké obvodové budovy, které tak ohraničily takto vzniklé severní nádvoří.

Na podzim 2003 byla napříč zámeckou zahradou v **Nebíloveh** (okr. Plzeň - jih) ve směru východ - západ pokládána kanalizace. Již před zahájením prací byl

Rabí, okr. Klatovy. Průběh výkopu pod soustavou bran od severovýchodu. Pásmo vyznačuje místo destrukce zdiva. Foto P. Sokol 2003

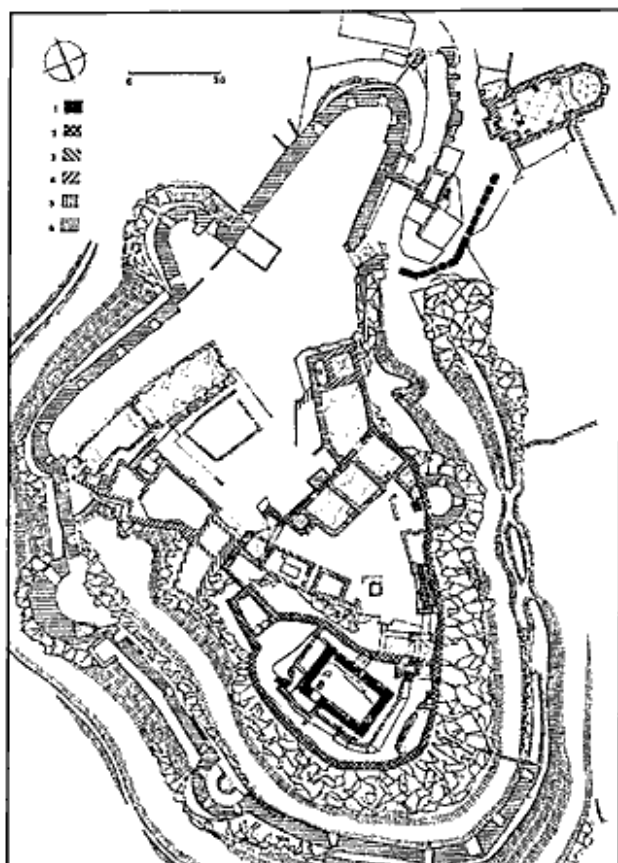
v otvoru ve stěně západního křídla zámku ze zahrady viditelný z cihel zaklenutý kanál umístěný nad úroveň terénu v zásypu pod podlahou přízemí. V místech, kde byl tento kanál zaveden pod zem a vycházel z budovy, odkryl výkop pro kanalizaci jeho další pokračování. Cihlový kanál směřoval šikmo od budovy k západu a po cca 3 m ústil do kanálu čtverhranného průřezu, z kamene, překrytého velkými neopracovanými kameny. Odkrytý úsek cihlového kanálu byl zaklenut 12 řadami cihel o rozměrech 27 x 14 x 5,2 cm, šířka kanálu byla 55 cm, hloubka od vrcholu klenby min. 60 cm. Jedna stěna byla pouze na šířku cihly, druhá, blíže k budově, na šířku 3 cihel. Cihlový kanál byl mladší než kamenný, do kterého byl zaústěn. Tento kamenný kanál vedl z pod budovy šikmo k jihozápadu, jeho šířka byla opět 55 cm, hloubka min. 80 cm a směřoval dále do prostoru zahrady. Jeho průběh byl odkryt jen v délce 2,5 m. Oba odvodňovací kanály jsou novověkého původu, cihlový zaklenutý je vyobrazen na plánu zámku z r. 1838 (Rožmberský - Machová - Fiala 2002), kde však není zachycen starší kanál kamenný. Ze srovnání reálné situace a plánu vyplývá, že plán zobrazoval průběh cihlové kanalizace v těchto místech jen schématicky, bez ohledu na její skutečné zaústění do staršího kanálu. Cihlový kanál byl zbudován v souvislosti s výstavbou této části zámku či brzy poté v 1. čtvrtině 18. století. Kamenný kanál by mohl souviset již s renesanční fází zámku z přelomu 16. a 17. stol. Síť barokních kanálů se rozprostírá pod značnou částí plochy zámeckého areálu, z písemných pramenů je zřejmé, že majitelé zámku i předchozích objektů stále bojovali s vlhkostí a podmáčením. Odkryté části obou kanálů byly zahloubeny do jílovitého materiálu, vzhledem k předchozímu vývoji objektu může jít o výplň původního příkopu gotické tvrze, zasypaného v souvislosti se stavbou renesančního sídla a se vznikem barokní zahrady.

V okolí cihlového kanálu bylo získáno několik zlomků světlé béžové keramiky s vnitřní glazurou, zloмок spodní části kameninové nádoby (vázy?) s vnější glazurou, plastickou (medailónky) a polychromní výzdobou a zloмок imitace kameniny opět s plastickou a barevnou výzdobou.

Výkopem ve vzdálenosti cca 32 m od západního zámeckého křídla bylo porušeno zdivo z lomového kamene a oranžovou písčitou maltu. Toto zdivo vedlo paralelně se směrem budovy a směrem k severu jeho průběh patrně sleduje nepatrná terénní hrana. Šířka zdiva činila 1,8 - 2 m, založeno bylo v hloubce cca 0,5 m od současné úrovně terénu. Pravděpodobně jde o ohradní zeď renesančního zámku před stavbou barokní zahrady.

Na podzim r. 2003 byla pokládána kanalizace pod západní částí hradeb hradu **Rabí** (okr. Klatovy). Výkop o délce cca 28 m vedl z prostoru východně od budovy pokladny (součást pozdně gotického opevnění) a jižně od kostela Nejsvětější trojice v trase pěšiny k jihozápadu a poté k západu, kde končil v horní hraně svahu pod hradbou s hlavní hradní bránou.

Ve spodním úseku výkopu mezi pokladnou a zahradou domku byly pod úrovní drnu vrstvy obsahující zlomky cihel, prežků, keramiky a kostí. U dna výkopu šlo místy o drcenou skálu proloženou popelovitou vrstvičkou.

Rabí, okr. Klatovy. Průběh výkopu vyznačený do půdorysu hradu

V úrovni nároží pokladny byla v hloubce 40 cm patrná destrukce zdiva z lomového kamene a bílé vápenné malty o síle 15 - 25 cm a délce 2,5 m. Může jít o destrukci v těchto místech druhotně uloženou či zbytek drobné zidky. Vyloučit ale nelze i zachycení průběhu hradby, která by pokračovala z nároží domku s pokladnou (součást pozdně středověkého opevnění) k jihovýchodu a byla by nejspíše součástí opevnění vstupu do hradu. Vrstva nad destrukcí zdiva však

obsahovala keramiku nejspíše ze 16. století a případná hradba by tedy neměla dlouhé trvání.

Směrem do svahu k hradu vrstvy nabývaly více charakteru stavební suti s větším podílem kamenů, cihel, prežů, tašek a malty, podloží již nebylo zachyceno a zbytky stavební suti se objevovaly i v hloubce 80 cm. Ve svrchní části pod drnem šlo již o vrstvu recentního stáří s kameny, zlomky cihel, keramiky a skla.

Materiál získaný z trasy výkopu umožňuje datovat vrstvy do období 16. - 20. století. Ve spodním úseku výkopu šlo o vrstvy z 16. či 17. století, směrem do svahu obsahovaly vrstvy materiál mladší. V této souvislosti je zajímavé, že při záchranném výzkumu v r. 2000 byly severozápadně od obvodového opevnění hradu zjištěny situace sahající max. do 15. století, takže ani zde nebyly zachyceny vrcholně středověké situace.

V keramice převažoval materiál redukčně pálený, šedý, s vlešťováním či zakuřováním, zdobený radýlkem, v mladších vrstvách pak druhá skupina - oxidačně pálený, okrové či béžové barvy s vnitřní glazurou. Z okolí destrukce zdiva pochází kromě zlomků keramiky i říční škeble.

V prostoru, kterým procházel výkop, byla v minulosti od raného novověku ukládána zejména stavební suť, ve spodním úseku se vytvořily i kulturní vrstvy s keramikou a kostmi. Až na menší destrukci zdiva tak nebyly zjištěny stopy zástavby.

Prameny a literatura: Rožmberský, P. - Machová, V. - Fiala, M. 2002: Zámek a tvrz Nebílovy. Plzeň; Sokol, P. 2003: Zpráva o archeologickém dozoru v areálu zámku Bor, okr. Tachov, v r. 2003, NPÚ, ú.o.p. Plzeň, evid.č. 037-4-23448. Sokol, P. 2003: Nebílovy - zámek. Zpráva o archeologickém dozoru při výkopu pro kanalizaci od záp. křídla zadního traktu přes zahradu, NPÚ, ú.o.p. Plzeň, evid.č. 037-4-23542. Sokol, P. 2003: Rabí, pod hradem. Proluka mezi pokladnou a zahradou RD jz. od kostela Nejsvětější trojice. Zpráva o archeologickém dozoru při výkopu pro kanalizaci, NPÚ, ú.o.p. Plzeň.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

PhDr. Miroslav Hus jubilujícím

Miroslav Hus se narodil v Plzni na Petrohradě dne 28. 6. 1954. Od základní školy projevoval velký zájem o historii a výtvarné umění a rozhodl se pro povolání historika. Absolvoval r. 1973 gymnázium na Mikulášském náměstí (tehdy ovšem Gymnasium J. Fučíka na náměstí Odborářů) a zapsal se na studium historie a prehistorie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, které v letech 1973 - 1978 úspěšně vystudoval. Krátkou dobu absolvoval stáž u pobočky Archeologického ústavu Slovenské akademie věd ve Spišské Nové vsi. Po vykonání základní vojenské služby u letectva nastoupil jako archeolog u tehdejšího Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni (tj. dnešní Národní památkový ústav - odborné územní pracoviště Plzeň), kde pracoval zejména na průzkumech, soupisech a kontrole nemovitých archeologických památek v rámci celého tehdejšího Západočeského kraje a provedl řadu menších archeologických výzkumů, např. na hradě Rabí, Velharticích, Toužimi aj. Od konce roku 1982 přešel na oddělení starších dějin Západočeského muzea v Plzni, kde působí dosud. Původně pracoval jako archeolog-numismatik, později

převážila profese numismatika a navíc dostal na starost sbírku militárií a uniforem. Po odchodu dřívějšího vedoucího dr. F. Frýdy na místo ředitele muzea převzal místo vedoucího oddělení, profesi archeologa vykonává však jen narázově. V Západočeském muzeu kromě menších záchranných výzkumů v terénu pracoval zejména na výzkumech studní v historickém podzemí Plzně a na velkých plošných odkryvech ve Starém Plzenci 1985 - 1990. V muzeu vybudoval velkou sbírku faleristiky a uniforem, které kromě sbírky Vojenského historického ústavu nemají v regionálních muzeích konkurenci.

Od konce osmdesátých let projevil i zájem o komunální politiku a pracoval v různých veřejných funkcích od řadového zastupitele obvodu přes předsedu různých komisí či člena rady obvodu i města až po náměstka primátora (v době revoluce 1989 - 1990), od r. 1988 byl zvolen ve všech volebních obdobích, zprvu za tehdejší Čs. stranu národně sociální a po jejím rozpadu působí nyní za Pravou volbu pro Plzeň. Od konce devadesátých let působí i na Západočeské univerzitě v Plzni, kde přednáší numismatiku (ne v každém ročníku). Byl generálním komisařem výstav 120 let Západočeského muzea v Plzni (12. 11. 1998 - 12. 2. 1999), Sv. Václava a jeho odkaz

v dějinách (5. 5. - 26. 9. 1999), Plzeň v proměnách času (6. 4. 2000 - 15. 10. 2000). Mimo to se podílel od r. 1983 na zpracování četných scénářů dalších výstav Západočeského muzea v Plzni i jiných okresních nebo místních muzeí a na zpracování scénáře trvalé expozice „Vojenského muzea na demarkační linii“ v Rokycanech (otevřené od 11. 11. 1997) a trvalé expozice „Plzeňského historického podzemí“ (otevřeno od 1. 5. 1985) i trvalé expozice „Historické mincovny Jáchymov“ (Karlovarské muzeum, ve výstavbě).

PhDr. Miroslav Hus je členem, respektive zastupuje Západočeské muzeum v České numismatické společnosti, České společnosti přátel drobné plastiky, Společnosti přátel starožitností českých, International Bank Note Society - Czech Chapter, Deutsche Gesellschaft für Ordenskunde e. V. a v neposlední řadě Klubu Augusta Sedláčka a to od jeho založení.

Míra nestárne a padesátka by mu nikdo nehádal. Stále je velmi podobný třetímu zleva v horní řadě na fotografii uveřejněné v prvním čísle letošní Hlásky nahoře a jistě i ještě dlouho bude.

Bibliografie. Zkratky: M.H. - Miroslav Hus, AH - Archaeologia historica (Brno), DAP - Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích (Sborník příspěvků ze semináře numismatiků - Pardubice 22.3. - 23. 10. 1998) (Praha), KAK - Kroniky a kronikáři (Plzeň), NL, NS - Numismatické listy, Numismatický sborník (Praha), SZM - Sborník Západočeského muzea v Plzni (Plzeň).

1981: M.H., H.Hanzlíková: Sondážní práce na hradě Velharticích. AH VI, 101-106.

1982: M.H., J.Kisák: Záchraný výzkum kostela sv. Urbana v Karlových Varech - Rybářích, KAK 1/1982, s. 19-22; M.H.: Jáchymovský hrad - Freudenstein. KAK 2/1982, 15-20.

1983: M.H.: Plzeňské medaile. Scénář výstavy v ZČM (rukopis). 1984: M.H.: Zámek v Toužimi. KAK 1/1984, 21-30; M.H.: Druhý kamenný most na hradě Velhartice. Ročenka Klubu Augusta Sedláčka I, 46-53. Plzeň; M.H.: Plzeňské medaile (Výstava Západočeského muzea v Plzni, červen-září 1983). NL XXXIX, 92 - 94.

1985: M.H., J.Muk: Objev pozdně středověké pece mincovny v Jáchymově. AH X, 235-237; M.H., D.Braunová: Antické umění ve sbírkách Západočeského muzea v Plzni. Plzeň.

1986: M.H., F.Frýda: Plzeňské městské dělostřelectvo. Střelecká revue XVII, č.10, 10-11, č.11, 10-11, č. 12, 19-20.

1987: M.H.: Tolarový náleze ze Sytna, okr. Tachov a jeho historické souvislosti. NL XLII, 129-142; M.H.: Evropská medaile. Scénář výstavy v ZČM, později v OM Tachov a OM Klatovy (rukopis).

1988: M.H.: Výstava „Evropská medaile“ v Plzni. NL XLIII, 123-124; M.H., D.Braunová, H.Hejdová: Drobné umělecké a dárkové předměty v historii věků. Plzeň.

1989: M.H., F.Frýda: Archeologický výzkum ve Starém Plzenci. AH XIV, 219-232.

1990: M.H.: Plzeňská akvamanilia. AH XV, 397-404; M.H.: Nález denáru Vladislava II. v západních Čechách. NL XLV, 23-25; M.H., J.Hásková: Výběrová bibliografie československé středověké a novověké numismatiky z let 1985 - 1989. NL XLV, 151-160.

1991: M.H.: Evropské řády a vyznamenání. Scénář výstavy v ZČM, později v OM Karlovy Vary a MM Čelákovice, Aš, Františkovy Lázně (rukopis); M.H.: Výstava „Evropské řády a vyznamenání“ v Plzni. NL XLVI, 94n; M.H., J.Sofron: Historie skautingu na Plzeňsku. Plzeň; M.H.: Evropské řády a vyznamenání ze sbírek Západočeského muzea v Plzni. Plzeň; M.H. Řády a vyznamenání ze sbírek Západočeského muzea v Plzni. Čelákovice; M.H.: Plzeňská mincovna ve středověku. SZM-Historie VI, 5-27; M.H.: Středověká opevnění a nálezy mincí, Hlásky II, 27-28.

1992: M.H.: Keramická akvamanilia z Plzně. Plzeňsko XIX, 1/1992, 9, 2/1992, 29; M.H., M.Pertl: Druhotné užití

kiprové mince jako nýtové podložky. NL XLVII, 83-85; M.H.: Bojové, pamětní a kvalifikační odznaky německé armády 1936 - 1945. SZM-Historie XI, 1-12, tab. 1-70; M.H.: K nálezům jihoněmeckých fenikových denárů na Plzeňsku v 13. století. SZM-Historie VIII(K počtě osmdesátých narozenin Marie Doubové-Andrlové), 182-186; M.H.: Uniformy a organizační struktura habsburské a pruské armády za sedmileté války. Srážka u Nebes(sborník příspěvků z komplexního výzkumu vojenské epizody ze sedmileté války), 39-42. Cheb.

1993: M.H.: Měnová reforma 1953. Scénář výstavy v ZČM (rukopis); M.H.: Nález mincí z 15. století v Želvicích, okr. Plzeň-jih. NS XIX, 236-237; M.H.: Nález mincí v Plzni, nám. Republiky čp. 96. NS XIX, s. 238; M.H.: K novým nálezům brakteátových haléřů 14. století. NL XLVIII, 138-145; M.H.: Německá Luftwaffe. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla Německa 1, 2-5. Plzeň.

1994: M.H.: Německý letecký průmysl. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla Německa 2, 2-5. Plzeň; M.H.: Nálezy mincí na Plasku. Severní Plzeňsko II, 1-6. Kralovice; M.H.: Antické a keltské mince. Kalendář Kreditní banky a. s. Plzeň.

1995: M.H.: Další plzeňské medaile. NL L, 169-170; M.H.: České denáry velkého i malého střížku. Kalendář Kreditní banky a. s. Plzeň; M.H.: Britský letecký průmysl. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla Velké Británie 2, 2-5. Plzeň. M.H., J.Janusová a kolektiv: Město Plzeň. Plzeň.

1996: M.H.: Uniformy naší armády od roku 1918. Scénář výstavy v ZČM, později v MM Čelákovice a OM Tachov (rukopis); M.H.: Možnost mincování v Plzni ve 14. století a plzeňské mincovní privilegium 1507. Západočeský historický sborník II, 325-328. Plzeň; M.H.: Mincovní nálezy v západních Čechách. Nálezy mincí - významná součást sbírkových fondů našich muzeí(sborník příspěvků ze semináře numismatiků Olomouc 21.-22. září 1994), 23-24. Praha-Ostrava; M.H.: Uniformy naší armády od roku 1918. Plzeň.

1998: M.H.: Československé legie a vznik Československa. SZM-Historie, Supplement, 5-12; M.H.: Japonské letectvo za II. světové války. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla Japonska 1, 3-6. Plzeň.

1999: M.H.: Československé legie a vznik ČSR. Scénář výstavy v ZČM, později v OM Rakovník (rukopis); M.H.: Nelegální mincování v Plzni vrcholného středověku. Pěší zóna 5, 9-14. Plzeň; M.H.: Svatováclavská tradice. Svatý Václav a jeho odkaz v dějinách(929-1999), 15-16, 21. Plzeň.

2000: M.H.: Tisíc let české mince. Scénář výstavy v ZČM (rukopis); M.H.: Nouzová papírová platidla. Scénář výstavy pro Čs. obchodní banku (rukopis); M.H.: Japonský letecký průmysl. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla Japonska 2, 3-6. Plzeň; M.H.: Letecký průmysl USA za 2. světové války. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhací a bombardovací letadla USA, 3-6. 2. vydání, Plzeň; M.H.: Výstava „Nouzová papírová platidla 1914 - 1923“ v Plzni, NL LV, 113; M.H.: Menší (funkční) řetěz primátorů města Plzně. Plzeňsko(sborník Spolku za starou Plzeň), 40-42. Plzeň; M.H.: Výstava „Tisíc let české mince“ pro Západočeské muzeum v Plzni, NL LV, 125-126; M.H.: Tisíc let české mince. Průvodce výstavou ZČM v Plzni 23.11.2000 až 16.9.2001. Plzeň.

2001: M.H.: Papírová platidla Československa 1919 - 1992. Scénář výstavy pro Čs. obchodní banku Plzeň (rukopis); M.H.: Papírová platidla před 100 lety a dnes - od zlatníků k euru. Scénář výstavy pro Čs. obchodní banku Plzeň (rukopis); M.H.: Českoslovenští legionáři 1914 - 1920 z města Plzně a okolních vsí (okres Plzeň-město). Plzeň; M.H., J.Vogeltanz, M.Polák: Československá armáda v zahraničí 1939-1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939-1945. Slovenská armáda 1939-1945. Československá armáda 1945-1992. Uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj. Praha-Litomyšl.

2002: M.H.: Italské fašistické milice MVSN a GRN 1923-1945. Z dějin evropských a jiných policejních sborů I, Police History, 66-105. Praha; M.H.: Čtvrť pražského groše Jana Lucemburského z nálezu v Milevsku. DAP 97-102; M.H.: Falešný pražský groš Václava II. z Plzně, č.p. 289. DAP 89-96; M.H.: Uniforms. The Czechoslovak and Czech Armies since 1918. In: Welcome to the Heart of Europe. Sommet de Prague Summit, 21-22 Nov. 2002 (speciální vydání k summitu NATO), 38. Pardubice; M.H.: Stříbrný odrazek dukátu Karla IV. Radoměrského sborník. Praha; M.H.: Nálezy mincí na Rokycansku do konce 20. století. Sborník Muzea dr. Bohuslava Horáka Rokycany 14/2002, 14-28. Rokycany; M.H., D.Braunová, M.Maderová a kol.: Historie a současnost podnikání na Plzeňsku. Žehušice; M.H.: Generál Andrea Graziani. Signum III/18, 465-466; M.H.: Dosud neznámý nálezc církevních mincí počátku 17. století z Tachovska ve sbírce Západočeského muzea v Plzni. Peníze v proměnách času III, 217-227. Ostrava.

2003: M.H.: Palné zbraně obou světových válek. Scénář výstavy v ZČM (rukopis); M.H.: Dosud neznámá varianta brakteátového haléře s korunou, NL LVIII, 33-36; M.H.: Pamětní dvoutolar Ferdinanda III. z roku 1644, NL LVIII, 71-73; M.H.: Palné zbraně. 1. a 2.světová válka. Průvodce výstavou Západočeského muzea v Plzni a Policie ČR, Správy Západočeského kraje v Plzni. Plzeň; M.H.: Polské letectvo a letecký průmysl do roku 1939. Francouzské letectvo a letecký průmysl do roku 1940. In: J.Schmid, Letadla 1939-45. Stíhači a bombardovací letadla Polska a Francie. Plzeň.

2004: M.H.: Lovecké zbraně 16.-19. století. Scénář výstavy pro Čs. obchodní banku Plzeň (rukopis); M.H.: Osídlení západních Čech ve středověku. Chráněná území České republiky - Plzeňsko a Karlovarsko. Brno (v tisku).

Dr. Miroslav Hus je dále autorem desítek článků v denním regionálním i ústředním tisku, mnohých encyklopedických hesel (např. hesla na s. 89 v Ilustrované encyklopedii české, moravské a slezské numismatiky Praha 2001 či hesel na s. 107, 207 v Lexikonu současných českých historiků Praha 1999), četných recenzí a kritik v denním tisku i odborných periodikách a také autorem relací v buletinu „Výzkumy v Čechách (BZO)“ Archeologického ústavu ČSAV/AVČR. Autor proslovil rovněž desítky přednášek pro různorodá posluchačská fóra z obecných dějin, numismatiky i historie vojenství a poskytl četná interview pro hromadné sdělovací prostředky (tisk, rozhlas i televize).

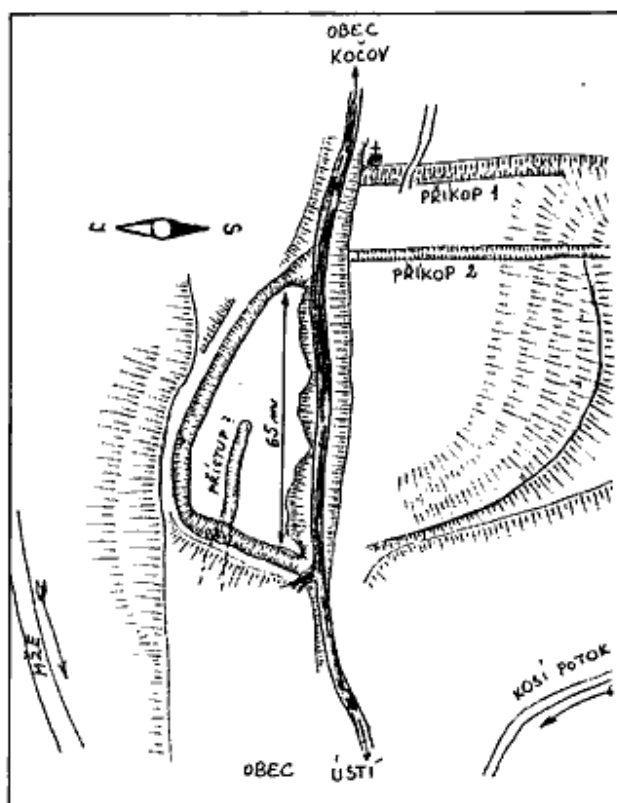
Do dalších let mu přejeme hodně zdraví a úspěchů ve vědecké i popularizační práci.
Petr Rožmberský

Ostrožna při zaniklém Ústí

Koncem března roku 2004 jsem byl pozván k prozkoumání zajímavé, nenápadné, ale přitom výrazné ostrožny nad soutokem Kosího potoka a Mže nedaleko Kočova (okr. Tachov). Východně pod ostrožnou, směrem k soutoku, stávala vesnice jménem Ústí (Truss), ze které po odsunu německého obyvatelstva zbylo pouze několik základů, na kterých jsou dnes postaveny rekreační objekty. Přímou pod ostrožnou býval mlýn.

O prozkoumání místa jsem byl požádán známým hledačem z Tachova, panem Františkem Soukupem, kterého do těchto míst přivedla od Kočova jeho virgule. Právě zde, v jižní části ostrožny, její pohyb ustal. Ihned jsem byl panem Soukupem informován a druhý den, spolu s prom. historikem Ing. Richardem Švandrlíkem, jsme vyrazili na průzkum.

Od Kočova jsme se dostali do blízkosti bývalého Ústí, až do míst, kde se příjezdová cesta ke vsi hluboko zařezává do terénu. Jižně (vpravo) nad cestou je horní část terénu porostlá z větší části trnkovým křovím a borovicemi, severní (levá) strana nad cestou je pastvina, pouze podél cesty se táhne pruh trnkového porostu. Původně tvořily obě části, jak pravá jižní, tak levá severní, jeden celek, který byl nověji protnut

Situční plán ostrožny u Ústí (kresba Z. Buchtele 2004)

současnou cestou. Když cesta zářez opouští, je vidět vlevo první stavení, stojící v místech bývalého mlýna.

Cestou rozdělená ostrožna volně a přirozeně navazuje svou západní stranou na okolní krajinu, se kterou je téměř v jedné rovině. Jižní strana ostrožny (směrem ke Mži) ale strmě spadá až do dvacetimetrové hloubky a je od vnitřní části oddělena mohutným příkopem. Ten se nám původně jevil jako vyježděná úvozová cesta, ale po jeho podrobné prohlídce jsme tuto možnost vyloučili. Do příkopu vyčnívají skalní výběžky, které nejsou koly vozů otlučené a v jihovýchodním prudkém ohybu příkopu by prostě vůz v žádném případě neprojel. Příkop je asi 100 m dlouhý, místy až téměř 4 metry hluboký a jeho šířka se pohybuje mezi třemi až pěti metry. Z východní strany lze tušit přístup do vnitřního areálu ostrožny. Právě zde je příkop nejširší a nejhlubší a jeho venkovní stěnu tvoří skála, původně snad nesoucí lávku. Vnitřní protější strana pokračuje za předpokládanou lávkou mělkým stoupajícím úvozem, končícím s výškou okolního terénu zhruba uprostřed vnitřní plošiny této jižní části ostrožny. Větší část příkopu a vnitřní plošiny je zarostlá trnkami a tak byl průzkum značně ztížený.

Druhá část ostrožny, severně od cesty, je rovná a její severní a severovýchodní strana se značně svažuje ke Kosímu potoku. Východní strana se svažuje pozvolna a lze předpokládat, že tudy vedla původní cesta. V západní části ostrožny je výrazná terénní hrana, v ose zhruba sever - jih, která mohla být příkopem. Mezi polní přístupovou cestou a novou zahloubenou cestou stojí v hustém trnkovém porostu pomník s uraženým železným křížem a nečitelným nápisem. Východně od terénní hrany (na plánu označeno jako příkop 1) je „příkop 2“. Vzhledem k tomu, že průzkum probíhal v době, kdy ještě nebyl žádný travní porost, byla trasa „příkopu 2“ naprosto jasně čitelná, i když se v terénu projevila pouze jako nepatrná prohloubenina. Pozdější travní porost trasu příkopu úplně zakryl. Šířku příkopu určila virgule na 7 - 8 metrů. „Příkop 2“ byl pravděpodobně dřívě spojen s příkopem jižně za dnešní cestou. Pro hustý trnkový porost ale nebylo možno tuto alternativu ověřit.

Zdeněk Buchtele

Proseč a Nelechov 2002, 2003

V letech 2002 a 2003 probíhaly další fáze opravy věže tvrze Proseč u Humpolce (okr. Pelhřimov). Vzhledem k nedostatku finančních prostředků v r. 2002 byly práce omezeny na opravu a doplnění vnitřního odpadlého líce jižní stěny. Svépomocné práce byly zaměřeny na dovoz kamene a jřlování koruny opravené části zdi. V r. 2003 byly dokončeny opravy vnějšího líce jižní stěny, zdi západní a severní. Svépomocí byl na stavbu navážen kámen a jíl. Vnitřní líc severní stěny byl zabezpečen v torzu, jelikož se nepodařilo zjistit výšku a místa kapes pro stropní trámy - zdivo nad úrovní přízemí je tak v reliktu neukončené plochy bez líce.

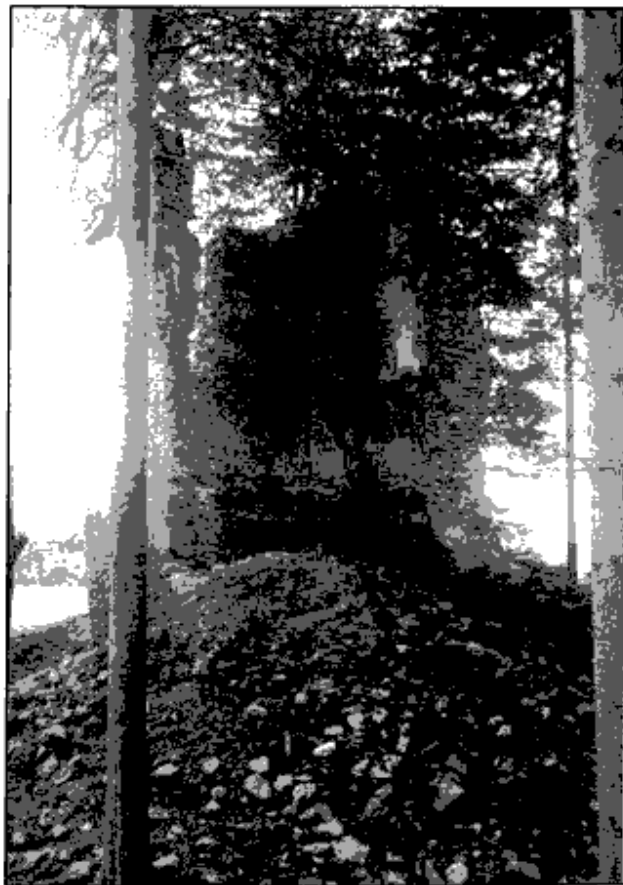
Při dohledávání historických materiálů k tvrzi byly zjištěny další doklady o její stavební historii. Ve sbírce J. Zmeka byla nalezena fotografie tvrze z počátku 20. století (foto od východu). Ze snímku je patrné, že na zdivo věže při severovýchodním nároží navazovala na spáru kamenná zed' směřující k severu. Její průběh takřka kopíruje dnešní průběh parcelace s dřevěným plačkovým oplocením na terénním zlomu. Druhá fotografie, mylně původně označená „tvrz v Rečici“, byla nalezena v depozitáři Muzea Dr. A. Hrdličky v Humpolci ve sbírce fotografií (inv. č. P20/87). Zachycuje tvrz od severoseverozápadu. Na snímku jsou patrné zásahy prováděné do terénu v těsné blízkosti tvrze - okolí bylo plošně snižováno. Na fotografii je opět zřetelně viditelná zed' vedoucí od severovýchodního rohu věže severním směrem. Oproti publikovanému záběru na tvrziště z r. 1895 v knize G. Koblihy (Humpolec a jeho okolí, 1896) zde již chybí relikty hradby vedoucí od západní stěny na západ a mírně obloukovitě se stáčející k severu. Při úpravách terénu na počátku 20. století tak byly zcela setřeny stopy zdi navazující na věžovou stavbu tvrze, a to až na úroveň skalního podloží, což bylo důvodem neúspěchu při záměru odhalování jejich průběhu v těsné blízkosti věže při záchranném archeologickém výzkumu prováděném PhDr. Benešem ze společnosti Archeos v r. 2001 před započatím záchranných prací. Pro poznání rozsahu opevnění tvrze v Proseči by tak bylo nutno provést komplexní rozbor celého dvora při tvrzi se zaměřením na zachycení pozůstatků uvedených zdí a prouzkoumání případných reliktní stavby uváděné na mapě stabilního katastru severně od věže.

Další upřesňující údaj se podařilo nalézt opět v humpoleckém muzeu při podrobnějším zpracování kachlových sbírek. V neoznačené krabici byly mj. nalezeny samostatně zabalené zlomky glazované keramické misky a relikty komorových kachlů se starou popiskou nálezové situace - s označením „Proseč - tvrz, rok 1935“. Zlomky keramiky a kachlů je možno datovat do počátku 16. století. Datace nálezů se tak shoduje s fotografií muzejní a souvisí pravděpodobně s uvedeným snižováním terénu v bezprostřední blízkosti věže tvrze. Účel terénní úpravy však zůstává zatím nejasný; šlo o výzkum lokality či o záměr majitele pozemku urovnat terén?

Na přelomu let 2001 a 2002 byly v souvislosti s alarmujícím stavem postupné degradace vypovídací hodnoty a havarijního stavu reliktní tvrze Nelechov (k. ú. Kouty, okr. Havlíčkův Brod) prováděny Klubem Augusta Sedláčka pobočkou Humpolec přípravné práce pro započítí oprav. Provedeno bylo zaměření objektu a navržen postup nutného zabezpečení. Následně byla svolána jednání se zástupci majitele objektu - lesním družstvem obcí Ledeč nad Sázavou a památkáři. Velký dík patří panu Veletovi z lesního družstva, který si celou akci vzal za své a přesvědčil vedení družstva o nezbytnosti záchrany této jedinečné památky a nutnosti zajištění spolupodílu na financování celé akce. Po zajištění nezbytných finančních prostředků na záchranný archeologický výzkum a první část záchranných prací, byla v září 2002 započata záchrana objektu. Záchranný archeologický výzkum v r. 2002 prováděl SPÚ Pardubice pod vedením PhDr. J. Šulcové. Odhaleny byly jihovýchodní, jihozápadní a severozápadní rohy věže za účelem zjištění skutečné skladby

zdiva nároží pro nutnou dozdvíčku jihovýchodního rohu na stabilizaci zdiva jižního a východního torza zdi věže, které hrozilo sesutím. Nalezeny byly relikty nároží nad úrovní základového zdiva se skladbou z tesaných kamenů. Obdobně i odkryv severozápadního nároží potvrdil stejnou skladbu zdiva. Dále zde bylo zjištěno torzo zdiva přizdčeného k nároží na spáru - zřejmě pozůstatek ohrazení dvorku u věže, uváděného Sedláčkem. Dále byl proveden částečný odkryv západní stěny věže, kde byly nalezeny kapsy po trámech podlahy 1. patra a menší kapsy po lešení. Vnitřní severozápadní roh věže při odkryvu odhalil výrazné poškození severní stěny až pod úroveň podlahy 1. patra. Jediné vyšší zlomky zdiva severní stěny (západní půle) jsou zachovány v úseku navázání na severovýchodní nároží. V rámci záchranného výzkumu v r. 2002 byla provedena i fotogrammetrie celého objektu ing. Kunstovou. Stavební práce prováděla firma RANEP s.r.o. Dozržením bylo zajištěno jihozápadní nároží do úrovně zachovalé koruny západní zdi, jihovýchodní nároží cca 5 m nad úroveň základového zdiva, a část poškozeného líce zdiva se střílnovitým okénkem v přízemí na vnějším líci jižní stěny věže. Nároží byla doplněna o část historických tesaných kamenů nalezených v suťovém kuželu a částečně nově přitesávanými patinovanými kameny z okolí.

Při sestavování historických podkladů pro vlastní návrh zajišťovacích prací a SHP byla v Muzeu Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci objevena unikátní fotografie tvrze zřejmě z počátku 20. století, zapsaná pod mylným označením jako „tvrz v Rečkově“. Tato unikátní fotografie po již známé pohlednici Koutů s fotem tvrze z r. 1889 (Pleva - Staré pohlednice Havlíčkovobrodská, 2001) je druhým zdrojem informací o podobě tvrze, doplňujícím popis A. Sedláčka. Při přípravě projektu oprav výraznou měrou napomohl ing. Jan Vinař - statické posouzení (fa MURUS s.r.o.) a ing. arch. Petr Chotěbor - spolupráce na provedení SHP objektu.

Zřícenina tvrze Nelechova na fotografii patrně z počátku 20. století

V r. 2003 bylo po dlouhých sporech v NPÚ o územní působnosti na proplácení archeologických výzkumů z fondů MK ČR dohodnuto uskutečnění přípravných prací před započatím oprav Okresním vlastivědným muzeem Havlíčkův Brod. Přestože byly tímto práce velice zpožděny, bylo dílo korunováno úspěchem. Záchraný archeologický výzkum spočívající v odhalení části poškozeného zdiva východní stěny v místech navázání vysokého torza na suťový pahorek byl prováděn pod vedením Mgr. P. Rouse z OVM Havlíčkův Brod. Odhaleny byly kapsy po trámech a překladové kameny z destrukce okna 1. patra. Při odkryvu v místech okenní špalety bylo zjištěno rozsáhlé poškození dřeva způsobené kofeny stromů zde v minulosti rostoucích. Práce na vnitřním líci tak byly prováděny v této partii cca 2 m pod úroveň suťového pahorku až pod místo, kde byly původně uloženy trámy stropu přízemí budovy. Naproti tomu na vnitřním líci při severovýchodním nároží a na vnějším líci východní stěny bylo neporušené zdivo zachováno již těsně pod úrovní terénu. Vnější líc severovýchodního nároží byl však také nalezen v destrukcích. Při odkryvu vnitřního líce východní stěny byly nalezeny četné zbytky opadáných omítek s výraznými stopami po poškození objektu požárem. Poškození ohněm však vykazuje i kámen ze zdiva pod omítkami. Je tak zřejmé, že požár zasáhl objekt minimálně dvakrát. V destrukci zdiva byly nalezeny i zlomky keramiky.

Opravy v r. 2003 provádělo stavební sdružení J. Švadlenka z Havlíčkova Brodu. Práce byly zaměřeny na dokončení dozdivky jihovýchodního nároží po úroveň třetího patra věže, stabilizaci korun zdiva jižního a východního, doplnění části východní zdi od severu a to dozdiváním střílnovitého okénka 1. patra, doplněním podlámáné partie v úseku 2. patra a dozdiváním poškozené dveřní špalety v úrovni třetího patra. Práce byly nad rámec původně plánovaného rozpočtu podpořeny majitelem další finanční částkou tak, aby bylo možno práce na stabilizaci východního torza dokončit. Při zajišťování jižní zdi byl stavebními dělníky na jižní stěně v úrovni poblíž okenní špalety ve třetím patře nalezen zbytek hřebíku v omítkě stěny. Při odklizení skládky kamene ve svahu pod severovýchodním nárožím byl stavebními dělníky odhalen relikt zdi dvorku při věži - prodloužení východní zdi ve směru severním. Dříve, před kontrolním dnem, byl též objeven na severní stěně relikt severní zdi téhož dvorku těsně s úrovní terénu v listové ploše. Výsledky náhodných nálezů reliktů zdiva tak výrazně doplnily naše průzkumy objektu v rámci probíhajících prací.

V době psaní tohoto příspěvku je připravována žádost o příspěvek od MK ČR z havarijního fondu na opravy v r. 2004. Za předpokladu obdržení dotace lesní družstvo obcí zajistí pokračování oprav i v tomto roce - dokončení opravy jižní stěny, oprava zdiva západního a severního. Stavebním pracím by měl opět předcházet záchraný archeologický výzkum, který bude zaměřen na odhalení části destrukce okna přízemí jižní stěny a partií severní stěny.

František Kocman

Naučná stezka Šibeniční vrch

V sobotu 26. dubna 2003 byla v Bečově nad Teplou (okr. Karlovy Vary) slavnostně otevřena naučná stezka „Šibeniční vrch“. Stezka je věnována rituálům spjatým s výkonem hrdelních trestů v raném novověku (16. - 18. století). Využívá přitom vzácně zachovalých a archeologicky prozkoumaných reliktů historické šibenice, kterých se na území Čech, Moravy a Slezska dochovalo do dnešních dob jen několik, a částečně i původní cestu vedoucí k této šibenici. Na vzniku stezky, dlouhé cca 1 km a přibližující tuto stránku historie v autentickém prostředí, se podílely Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni, město Bečov nad Teplou a Správa státního hradu a zámku Bečov. Realizace proběhla v letech 2002 - 2003.

Slavnostní otevření naučné stezky proběhlo za značného zájmu velkého počtu návštěvníků a médií. V zámeckých

zahradách divadelní vystoupení formou volné historické rekonstrukce přiblížilo dobový kriminální čin a jeho soud. Od rána pak měli návštěvníci možnost shlédnout v pivovarských sklepích zámku dobovou mučírnu s hranou scénou útrpného výsledku. Na tuto první část navázalo odpoledne slavnostní vyhlášení rozsudku u radnice a průvod s odsouzencem na káfe tažené koněm doprovázený městskou stráží a úředníky k šibenici. Průvodu na Šibeniční vrch se zúčastnili nejen účinkující (členové několika skupin historického šermu) v dobových kostýmech, ale i značné množství návštěvníků, z nichž ne všichni se na vrchol se šibenici vešli. Na odkryté šibenici, pro tuto akci speciálně upravené (dřevěná maketa navozující představu původní zděné stavby) bylo pak opětovně vyhlášeno odsouzencovo provinění a rozsudek a poté za zvuku bubny a ticha přiblížejících (do poslední chvíle nevěřících) vykonán hrdelní trest oběšením. Křest stezky byl ukončen ovacemi účinkujícím včetně šťastně přeživšího odsouzence.

Zmíněný archeologický výzkum šibenice zrealizovalo archeologické oddělení NPÚ, ú.o.p. v Plzni, které koncipovalo nejen samotnou stezku a vytvořilo její odborný obsah, ale podílelo se z odborného hlediska i na formě a obsahu slavnostního otevření. V případě archeologického výzkumu šlo o jediný výzkum tohoto druhu u nás, nepočítáme jsou i archeologické výzkumy podobných objektů v zahraničí. Šibenice, vzdálená cca 1 km jižně od města, a na ní vázaná naučná stezka, vycházející z náměstí, se staly součástí propagace města Bečova i hradu a zámku Bečov a často navštěvovaným cílem nejen českých turistů. O oblíbenosti místa i stezky svědčí množství zápisů v návštěvní knize umístěné na vrcholku kopce. Šibenice se přes den líbí dětem i dospělým, po soumraku pak především „nactiletým“. Obvykle noční cesta s lucernou na šibenici je už téměř povinným rituálem pro návštěvy Správy státního hradu a zámku. Zdá se, že obci tak překvapivě přibýlo jedno z míst společenského života.

V současné době je již zpracován návrh na zapsání lokality do Ústředního seznamu nemovitých kulturních památek. Výsledky archeologického výzkumu bečovské šibenice byly srovnány s výsledky podobných výzkumů

v zahraničí (Polsko, Dánsko, Německo, Švýcarsko) a publikovány v odborném tisku (Sokol, P. 2003: Šibenice v Bečově nad Teplou a archeologie popravíšť. Archeologické rozhledy LV/4, Praha, v tisku; Sokol, P. 2003: Šibenice v Bečově nad Teplou, hrdeční soudnictví a archeologie. Západočeský historický sborník 8, s. 101 - 127).

Z návštěvní knihy Šibenického vrchu: „Velmi poučná cesta - budeme sekat dobrotu!“, „Ty šibenice už nejsou, co bývaly - kat, Jáchymov“, „Stezka i informační tabule nás poučily. Velmi. Kubánc z Prahy“, „Wir waren aus Dres.Jen hier. Es war zwar schwer den Weg zu finden, aber die Tafeln sind wirklich sehr interessant“, „Díky za naučnou stezku, opět jsme se něco nového dověděli. Město a celé okolí má zvláštní atmosféru a romantiku. Návštěvníci ze Švýcarska“, „Byla jsem zde se sestrou Simonou po několikáté. Moc se nám tu líbilo, protože je zde posmrtný klid. Budeme chodit do těchto míst i nadále“, „Děkujeme za pěknou prohlídku a zdokonalení v historii“, „Jsmo nadšení. Určitě se vrátíme. Bečov může sloužit jako inspirace pro jiná města regionu“, „Zajímavé zpestření vycházky po pěkném okolí. Prima nápad otevřít naučnou stezku“, „Docela to ujde, ale chybí tady šibenice a provaz a taky by tady mohl někdo viset. Nebo by tady mohl být pařez s krví. Jiřinka, 12 let“, „Naučná stezka je dobrý nápad. Šibenické vrchy jsou skoro u každého městečka, ale jen výjimečně je takto pěkně zpřístupněný, včetně zajímavých informací. Jsem rád, že i Bečov se probouzí ze zimního spánku opět v rozkvétající městečko“, „Absolvovat to každý den 3x, tak za měsíc zhubnu o 20 kilo“, „Byli jsme tu: Viděli jsme. Bylo to pěkné. Jen tak dál. Zápasníci z Březové“, „Je lépe trávit čas na šibenici než ve škole“, „Bylo to zajímavé a trochu morbidní. Je tu klid a místo má svou atmosféru vážnosti“, „Díky za zajímavé povídání. Nebylo by od věci občas strašit šibenice i dnes“, „Nevěřili byste, jak vám při čtení o šibenici vyhládne. Je to tu pěkně upravené a informace jsou velmi hezky podány“, „Místo navštívili účastníci pochodu Toužimský puchýř. Je tu fajn“, „Velmi zajímavé a poučné“, „Krásný kus přírody a děkujeme za poučení z historie“, „Moc zajímavé a poučné, možná to uplatníme i v praxi. Studenti práv z Plzně“, „Odsouzenec musel umřít ještě cestou sem“, „Jsem polomrtvej jen tou cestou. Ale jinak pěkné“, „Padla na mě nostalgie“, „Moc dobrý nápad jak nám přiblížit historii. Navíc doplněno krásnou, i když náročnou procházkou“, „Velice zajímavá procházka krásnou přírodou se zajímavými tabulemi o šibenickém vrchu. Skoro jsme si připadali jako ve středověku, který známe jen z dějepisu“, „Je tady dobře až na ten kopec“, „Kopec je velice zákeřný, ale stojí za to ho vylézt až k šibenici“, „Málem jsem tady ten kopec ani nepoznal. Stezka je super nápad“, „Už 300 let mi sem kdosi leze. Sebevrah Eda“, „Hrozně se tu bojíme“, „My se nebojíme. Strašidla jsme neviděli, mají z nás strach“, „Naučná stezka je velmi zajímavá. Přejí tvůrcům, aby vydržela dlouho tak pěkná, jako je nyní“, „Zvláštní a naučné“, „Prima procházka, zajímavé čtení“, „Krásné místo a dobrý nápad“, „Krásně se tu visí“, „Je to velmi zajímavé. Držíme vám palce při další zasloužené práci pro turistov a návštěvníkov Vášho krásného romantického okolia“, „Velice oceňujeme práci a vynaložené náklady na tuto stezku, která přibližuje specifickou část naší historie veřejnosti“, „Je to velice zajímavý výstup, ale chybí tu ten oběšenec“, „Výlet na šibenici nejvíce nadchnul moje děti, ani se jim nechtělo zpátky. Ještě že tu není šibenice postavená, ale jenom nakreslená. Naučná stezka je moc fajn nápad, tabule jsou pěkně udělané a alespoň se něco zajímavého dovíme o minulosti. Děkujeme“, „Moc by mě zajímalo, kolik odsouzenců zemřelo jen cestou vzhůru“, „Dobrý nápad, gratuluji. Přejí elán, sílu a finance na údržbu a žádné vandaly“, „Chudák oběšenec, co musel jít nahoru! Ještě větší chudák - my můžeme totiž jít i dolů!“, „Ich bin heute mit einem sehr lieben Menschen hier auf dem Galgenberg und genieße es sehr“.

Zdá se, že pro šibenici roste více lidí, než by kdokoli myslel.

Petr Sokol

Pařez

Hrádek Pařez (okr. Jičín) patří k mým nejmilejším místům. Zvláštní zádumčivá atmosféra tohoto místa mě už před lety oslovila a v rámci možností je snaha o základní péči a občasnou kontrolu. Hrádek není cílem jen slušných a poznání chtivých návštěvníků. Jeho snadná dostupnost (pod patou skály prochází silnička) má i svůj líc. Zvláště v čase prázdnin jsou skalní světničky vystaveny mnohdy až vandalskému konání. Pod středověkými klenbami jsou rozdělavány ohně, historické prostory se zaplňují odpady... Ve spolupráci s některými dalšími nadšenci je prováděna na jaře a na podzim nejzákladnější péče - likvidace náletů, sběr odpadků, nejnnutnější zajištění zbytků zdiva, fotodokumentace. Je zde výhledově plánováno umístění informační tabule se základními údaji o místě a okolí.

Při návštěvě 13. 2. 2004 jsem byl překvapen jistou proměnou okolí. Lesní porost u paty skály směrem k Pařezské Lhotě byl vykácen a návštěvníci nyní mají možnost obdivovat částečně odkryté skalisko se zříceninou hradu. Ačkoliv chápu nutnost regulace růstu zeleně v areálu zříceniny a jejích okolí, v tomto případě jsem na pochybách. Vzrostlé důstojné staleté buky rostoucí v těsném okolí zříceniny pomáhaly vytvářet nad ruinami sídla sými rozložitými korunami jakýsi „deštník“. Hrad byl sice ukryt pohledům návštěvníků, ale zároveň byl z vyloučené strany částečně chráněn i před působením klimatických podmínek, což je v případě zde využitého měkkého pískovce otázka poměrně aktuální. Romantika a estetičnost místa utrpěly dle mého názoru také významně šrámy. Paradoxně - silně nakloněný kmen mohutnějšího smrku v areálu horního plató hradu představující potenciální nebezpečí pro návštěvníky i hrad samotný nebyl prozatím odstraněn.

Podívejme se nyní, co nám o historii a držitelích Pařezu říkají blednoucí zápisy objevené badateli. Málokterý objekt má před sebou tak nepropustnou clonu pozapomnění. Hrad vykazuje dle svého umístění (pískovcový blok v údolí, v kombinaci s předpokládanou vodní plochou) blízkou podobnost s nedalckým hradem Kost (založen před r. 1349). Pravděpodobně i Pařez můžeme pokládat za produkt klidné doby vlády Karla IV. Některé prameny uvádí prvního držitele již k r. 1372, kdy je zmiňován Petr z Pařezu. Roku 1403 je uveden Jan z Pařezu, za Ctibora z Pařezu r. 1430 je hrad popisován již jen jako zřícenina. Roku 1448 uvádí se s predikátem z Pařezu jistý Jan a r. 1503 Ctibor. Někteří badatelé usazují dva posledně jmenované na lokalitu Pařezek u Mladějova v Čechách. Tento hypotetický hrádek však lze dle výsledků posledních bádání zařadit mezi omyly literatury.

Hrad Pařez byl údajně dobyt a vypálen na jaře r. 1423 Janem Žižkou z Trocnova. Snad poté, co tento slavný vojevůdce porazil v dubnu uvedeného roku u Hořic jednoho z vůdců panské koalice Čenka z Vartemberka. Učený jezuita B. Balbín se zmiňuje (čerpal pouze z „domyslu“ - ústního

Obnažený pískovcový blok se zříceninami hradu Pařez (obě foto autor, únor 2004)

Pohled z plošiny k velké věži, zachycen strom ohrožující návštěvníky i hrad

mezigeneračního podání) jako o možném období zániku hradu kolem r. 1440 - v historických pramenech nedoloženo. V čase neklidu po husitských válkách však bylo na loupeživých rytířích r. 1442 dobyté několik hradů v okolí (Bradlec, Kozlov, Zbiroh...), takže hypoteticky - jako možnou definitivní tečku za existencí hradu - nelze ani tuto možnost zcela vyloučit.

Obsah předchozích řádek již dříve evokoval několik dalších otázek, na které jsem se snažil nalézt odpověď i v okolí hradu. Zajímaly mě případné terénní náznaky upomínající na předpokládané zaniklé hráze, dále stopy po možném komunikačním řešení spojující vchod do velké věže s okolím. V závěru jsem se zaměřil letmo i na okolní skaliska, zda jejich vrcholové plošiny nenesou stopu po spíše nepravděpodobných, ale ne zcela vylučitelných obléhacích pracích. Bohužel, bez úspěchu. Pro úplnost - archeologický průzkum pod vedením V. Mencla na hradě proběhl již v r. 1941. Vedle obvyklých artefaktů zde byla nalezena i hliněná nádoba se stříbrnými mincemi z období panování Václava IV.

Na závěr můžeme ukázat některé postřehy, které o Pařezu napsal A. Wenig ve své knize V Českém ráji (mírně upraveno dle skutečného stavu zříceniny): Pařezem se zve proto, že z dálky podobu stromového pařezu zachovává. Skála, na níž je vybudován, nazývala se Hrádek, také Matoušův hrad nebo Husí nůžka.. Urození lidí.. napadlo, že by se tady dal zbudovat pevný hrad. Jistě tam už nějaká jeskyně byla, vyhloubená vodami a co voda nevyhloubila, tomu napomohly ruce lidské. Ale Pařez byl pevný nejen svou skalou, ale i vodou, která jej obklopovala. Dobré hráze nadržovaly potřebné množství vody. Dnes už po těchto hrázích ani stopy není. Do hradu se vstupovalo po dřevěném mostě, který mohl být v čas nebezpečí odstraněn. Vchod do hradu byl pevnou branou, za níž bylo malé dvoříště. Ve skále jsou pak vytesány tři sklepy, od nichž se táhla polokruhovitá chodba, kteráž mohla být.. přepažena. Dnes z hradu zbyly jako hlavní část zmiňované sklepy, jeden z nich s dvěma tesanými na způsob velkého okna. Ze sklepa jednoho je pak východ na malé prostranství, které vypadá jako dvoreček. Dříve však, jak o tom stopy svědčí, byla to asi světnice se stropem trámovým, nad níž ještě jedna světnice se vynacházela. Všude tu je hodně stop začazení...

Použitá literatura: Dostál, J.: Zlatou stezkou po Českém ráji. KČT 1948; Durdík, T.: Ilustrovaná encyklopedie českých

hradů. Libri, Praha 2000; Sedláček, A.: Hrad, Zámky a tvrze Království českého, sešit č. 75, Šole a Šimáček, Praha 1933; Wenig, A.: V Českém ráji. Nová osvěta, Praha 1947.

Martin Vaistauer (redakčně kráceno)

Opět Návarov

V minulém čísle Hlásky slíbená stručná informace o průběhu záchranných prací na hradě Návarově (okr. Jablonec n. Nisou) je tu. Brigádnickými aktivitami byly vyhrazeny dny 29. a 30. 5. 2004, někteří přijeli již v pátek večer. Hlavní iniciativa byla vyvinuta od členů a příznivců Sdružení pro záchranu hradu Kumburka pod vedením p. Tomáše Šimůnka. Z legislativní stránky byla akce konzultována se zástupci OÚ ve Zlaté Olešnici, na jejímž katastru se ruiny hradu nachází. Zájem a aktivita byly ze strany OÚ kvitovány s velkým povděkem a informace o chystané akci byla prý poté zveřejněna i na Internetu.

Samotný průběh brigády byl následující: Nejdříve byly vykáčeny břízky na vrcholu původní masivní obvodové zdi. Koruna zdi nevykazuje v této části nějaká významnější poškození, po celém dochovaném obvodu je přibližně stejně vysoká, před povětrnostními vlivy je chráněna kvalitní travní plochou. Práce pokračovaly odstraňováním další zeleně ve vnější části pod obvodovou zdí. Po odstranění křovinatého porostu se našim zrakům objevily pozůstatky kdysi masivního skarpu, prvku, na našich hradech poměrně vzácného. Ač silně poškozen opadem kamene z jeho líce, je možné jeho původní rozměry z dochovaných fragmentů relativně dobře určit. Skarp hradu Návarova má v této části přibližně trojúhelníkový tvar, jeho stěny byly vyzdviženy pod mělkým úhlem a není začleněn do celého obvodu spodní části zdiva. Jeho funkcí bylo mimo jiné přispět i ke zvýšení obranyschopnosti přiléhající brány, na jejíž existenci v těchto místech upomíná dochovaná hluboká kapsa po závoře v hmotě obvodové zdi. Špatně čitelné pozůstatky skarpu jsou i na pravé straně původního vchodu.

Práce související s likvidací zeleně pokračovaly poté směrem k brance ve východní části hradu. I u tohoto vchodu jsme si mohli prohlédnout hlubší kapsu po původní závoře. Korunu zdiva v této části hradu rovněž pokrývá kvalitní travní porost. Podle tradice je prý branka zakončením tzv. vodní stezky od říčky Kamenice, což by mohlo mít souvislost se zásobováním hradu vodou. Práce probíhaly i v okolí masivní štítové zdi z doby poděbradské. Její koruna vykazuje mírnější narušení, většinou je vyplaveno pojivo, díky svému tvaru však kameny drží na místě vlastní vahou. Nepříznivé klimatické podmínky tu zatím nedovolily vytvoření souvislejšího ochranného travního porostu.

Dále se uskutečnil krkolomný transport asi 80 kg těžkých dřevěných dveří z údolí Kamenice strmým převýšením do výše cca 40 m (viz Hlásky 2004/3). Nedaleko východního místa transportu byla při tom zjištěna menší eroze naplavenin, která odhalila relativně větší množství keramických artefaktů. Nález byl oznámen přítomné osobě ze Sdružení, která se v obdobných případech ujímá zajišťujících prací. Dveře byly usazeny na původní místo a mechanicky zajištěny proti vysazení. Před vchodem v dřevěné palisádě byly z nasucho kladených kamenů prosypaných zeminou postaveny schůdky umožňující pohodlnější přístup do jádra hradu. Byla též provedena fotodokumentace pískovcových fragmentů z „lapidária“. S výsledky bádání majícím vztah k uvedeným fragmentům a k nalezeným zlomkům keramiky budou členři Hlásky seznámeni.

Akce se účastnilo cca 15 nadšenců, kterým by chtěl autor i touto formou poděkovat. Na závěr by chtěl požádat o pomoc při bádání o původním mostu přes říčku Kamenici, popřípadě o stezce, která po něm přecházela. Uvítá nejen dokumenty podložené informací, ale i domněnky a hypotézy. Nepřehlédnutelné pozůstatky tohoto mostu se nachází přibližně 1 km od zříceniny Návarova, souběžně s nimi je veden současný most silničky od Jesenného směr Železný Brod. Informace zasílejte na e-mailovou adresu bradlec@seznam.cz - děkuji.

Martin Vaistauer (redakčně kráceno)

Už jste četli...?

Dědictví Koruny české. Časopis ochránců a přátel našeho kulturního dědictví vydává Nezávislá památková unie. Časopis graficky a redakčně na vysoké úrovni formátu A4 vychází 4 x ročně, jedno číslo má 24 stran. Kulturně historický záběr je velmi široký, téměř pravidelné rubriky: Recenze, Na besedě, Historie, Pozvání, Tvář naší země, Drobnohledem, Spolky, Bejvávalo, Včera a dnes, S poutnickou holí, Soutěž, Návraty, Pozvání, Fejeton. Z obsahu (kastellologie): Nováčková: Černá věž v Drahanovicích (XII, 2003/3, 17). Roščíková: Vlašimský zámecký park (XIII, 2004/1, 15 - 17). Celoroční předplatné na rok 2004 činí 125 Kč včetně balného a poštovného, objednávky na tel. 284690792.

Památky středních Čech. Časopis Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště středních Čech v Praze (Sabinova 5, 130 11 Praha, tel. 274008283), roč. 18, č. 1, 2004. Z obsahu: Žižka: O podobě nových hospodářských budov na konci 19. a počátku 20. století (1 - 24). Kypka - Šule: K formám pronikání slohových výtvarných prvků do prostředí venkovské usedlosti (Pozdně gotické brány v Jenštejně a Dřevčicích) (25 - 39). Úlovec: Zámek ve Vidovicích u Kunic (40 - 46). Kroupa: Nejnovější průzkumy zámků ve Škvorci, v Brandýse nad Labem a ve Štítně (50 - 56).

České památky. Časopis pro přátele památek a historie, roč. 2004, č. 1 (A4, 24 stran). Z obsahu: Czemín: Vladař - dědic pánů z Růže (7 - 10). Ryšavý: Ze života české šlechty II (10 - 13) Menšík: Pozvánka na výlet - hrad Hřídělk (23 - 24). Vydává Český svaz ochránců památek, Mandlova 16, 320 03 Plzeň.

P. Rožmberský: **Zámek Hradiště.** Knížka o 60 stranách vydalo Muzeum jižního Plzeňska v Blovicích u nakladatelství Ing. Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň v r. 2004. Autor ve 12 kapitolách provede čtenáře Hradištěm u Blovic od jeho středověkých počátků až k dnešku. Černobílá a barevná vyobrazení, za 40 Kč a poštovné lze objednat na výše uvedené adrese.

Redakce

Martin Kuna a kol., **Nedestruktivní archeologie.** Teorie, metody, cíle. Academia Praha 2004, 555 stran. Kniha napsaná rozsáhlým kolektivem autorů se poměrně podrobně zabývá jednotlivými typy nedestruktivních terénních postupů v archeologii. Jednotlivé kapitoly jsou věnovány dynamice povrchu krajiny v holocénu, letecké archeologii a dálkovému průzkumu. Geofyzikální metody jsou vysvětleny na průzkumu zahlučených objektů, objektů z kamennou konstrukcí, objektů s vypáleným matriálem, nezaplňných a vytěžených prostor a stavu prostředí a podloží archeologických lokalit. Další kapitola se zabývá tolik diskutovaným průzkumem detektory kovů, přičemž se nezapomíná na jeho právní pozadí, etiku a ochranu archeologického dědictví před jeho zneužíváním. Kapitola věnovaná užití geochemie v archeologii popisuje chemický základ života, zabývá se zeminou jako nositelem archeologické informace, jejím fyzikálním rozбором a chemickou analýzou, půdními mikroorganizmy a půdním vzduchem a je zakončena příklady fosfátové analýzy a interpretací kanálů. Další kapitola popisuje využití geobotanické indikace v archeologii včetně rekonstrukce krajinného rámce. Pro běžného čtenáře, amatéra, je asi nejzajímavější kapitola věnovaná povrchovému průzkumu reliéfních tvarů. V jednotlivých částech je popsán vznik a vývoj metody, základní pojmy. Další části se věnují jednotlivým typům relikvů po pravěkých a raně středověkých ohrazeních, mohylnicích, středověkých sídlech a pluzinách, ale i po těžbě a zpracování surovin, vojenských táborech a komunikacích, přičemž je vše ukázáno na praktických příkladech. Následující kapitola je věnována další velmi časté metodě, povrchovému sběru. Po teoretickém úvodu jsou probrány praktické otázky terénní práce, jako je přístupnost terénu, potřebná výbava do terénu a organizace práce včetně

jejích nákladů. Následující část se zabývá vyhodnocením terénních dat, jejich interpretací a kapitolu zakončují konkrétní příklady z praxe. Další kapitoly se týkají vyhledávání a vzorkování vrstev a práce s prostorovými daty. Poslední kapitola se zabývá prostorovou archeologií, čili prostorem jako fenoménem. Text knihy je samozřejmě doplněn obsáhlým seznamem použité literatury a rejstříkem. V této knize se alespoň jeden z archeologických oborů konečně dočkal kvalitní české příručky. Ty tomuto odvětví velmi citelně chybí, doufejme tedy, že se blížká na lepší časy.

V. Knoll

Z hradů, zámků a tvrzí

Informace převzaté z tisku nemusí vždy odpovídat skutečnosti.

Po zrekonstruování barokního křídla zámku v Mirošově (okr. Rokycany) je zámek od září 2004 přístupný veřejnosti a budou se tu konat svatby. Majitele Philipa Ludikara rekonstrukce zmíněného zámeckého křídla přišla na desítky milionů korun, i když část nákladů uhradili památkáři (Plzeňský deník z 8. 9. 2004).

Tvrz v Pačejově (okr. Klatovy) má novodobou fasádu a vedle vchodu zazděný renesanční znakový náhrobník přenesený sem z kostela. Objekt má půdorys ve tvaru písmene „L“, býval však asi větší - přilehlá zahrada, pod níž se nachází sklepení, je totiž společně s tvrzí obehnaná níže položeným a několik metrů širokým parkánem, od něž spadá terén do údolí. Parkán obhájí tvrz ze tří stran, na čtvrté, směrem k bývalému dvoru, jsou již stopy po opevnění zcela setřené.

U zaniklé vsi, potom dvora a ovčína Chrástu (okr. Klatovy), asi 2 km severozápadně od středu Horažďovic, vymezují zbytky ohrady někdejší chrásteckou oboru či park. Prostor je nyní lesem s hustým bylinným a křovinným patrem. Je tu rybník s ostrůvkem a na táhlém návrší najdeme poustevnu zaklenutou cihlovou klenbou, na níž jsou navrženy kameny. Hřbet návrší je protkán podzemní chodbou (umělá jeskyně), nástup do ní má vysoko vyžděné boky a obsahuje torzo sochy. V okolí jsou znatelné další úpravy terénu (terasní zdi a j.). Podle tradice a regionální literatury tu byl lovecký zámeček (socha Diany), na hřbetě návrší stál gloriol, bylo tu přírodní divadlo. Vznik je kladen do období po r. 1800, kdy horažďovické panství převzal B. Rummerskirch.

P. Rožmberský

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Redakce se omlouvá čtenářům a autorům příspěvků. Zaniklá tvrz a ves Beňovice u Kněžic a Z archeologie hradů a zámků Plzeňského kraje - Přímada za zmatek způsobený sazbou, kdy do prvně jmenovaného článku „utekly“ dva obrázky patřící do článku druhého. Redakce předpokládá, že členové klubu přes prázdniny navštívili spoustu hradů, zámků a tvrzí a své byl' drobné postřehy si nenechají pro sebe, ale podělí se s nimi na stránkách Hlásky s ostatními.

Znovu apelujeme na funkcionáře poboček, aby včas vybrali a zaslali na účet KASu č. 0721629319/0800 finance, nutné k další existenci klubu (podrobné pokyny v minulém čísle). Za autory, kteří do Hlásky přispěli v roce 2004, bude řadě zaplacen pouze desátek, Hlásku tedy mají zdarma: **Rožmberský, T. Karel, Morávka, Fröhlich, Kamenická, Marhevska, Machová, Sokol, Brtek, Lang, Lešetický, Mikota, Z. Buchtele, Knoll z pobočky Plzeň, Synek, Úlovec, Dusil z pobočky Praha, Plaček, Štětina, Unger z pobočky Brno, Kocman z pobočky Humpolec.**

Konference **Dějiny staveb 2005** se koná ve dnech 8.4.-10.4. 2005 opět ve školícím středisku ZČU v Nečtiněch. Přihlášky zaslejte na adresu. Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň. Informace na WWW.EVIDA.CZ/SHP.

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS pobočka Plzeň, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Na pravidelných schůzkách vždy první středu v měsíci od cca 16. hod. v restauraci U Vincenta v Plzni na Slovanech zazněla v dubnu přednáška ing. Jifince o vývoji chladných zbraní, v květnu promluvil Mgr. Chmelfř o dánských hradech, v červnu přednášela JUDr. Fišerová o smřících křížích a jejich poselství k dnešku. O prázdninách se přednášky nekonaly, v září informoval ing. Anderle o zajímavostech zjištěných ve Spáleném Poříčí a na hradě Kašperku.

Placení členských příspěvků je sice věc nemilá, ale nutná. Příspěvky v naší pobočce činí 90 Kč (40 Kč předplatné Hlásky 2005, 50 Kč vlastní příspěvky za r. 2004, z nichž se odvádí 10 Kč Radě). V Hlásce publikující autoři zaplatí jen 50 Kč, členové neodebírající Hlásku (rodinní příslušníci a pod.) pouze 20 Kč. **Nejpozději do 15. prosince** uhradte příspěvky buď osobně na schůzkách klubu, nebo složenkou typu C na **novou adresu** pokladní pobočky: Mgr. Jana Richterová, Klub Augusta Sedláčka, Sídliště 838, 330 11 Třemošná.

Výstava uspořádaná pobočkou Plzeň v prostorách Studijní a vědecké knihovny byla ukončena 27. srpna. Podávala ucelený pohled na vývoj bádání o hradech, zámcích a tvrzích prostřednictvím vydávaných odborných publikací. K vidění byly i některé unikáty, avšak při zahájení výstavy nebylo ještě vše připraveno tak, jak by mělo být. Některé popisky a j. byly instalovány dodatečně. Za práci s tím spojenou je třeba poděkovat především ing. Mikotovi, který celou akci zorganizoval, a dále pánům Jifincovi, Karlovi, Úlovcovi, Rožmberskému, Novobilskému a dalším.

Podzimní členská schůze proběhne od 16.30 hod. ve **čtvrtek 21. října** v podzemním přednáškovém sále plzeňské radnice s programem: přijímání nových členů, volba funkcionářů, placení příspěvků, poslední doladění autovycházky, naplánování dalších akcí. Zainteresované osoby si připraví záležitost knihovny tak, aby mohla být na schůzi definitivně uzavřena. Přednášet bude o zmizelých kostelech Mgr. Krémář.

Podzimní autovycházka v sobotu 23. října na Spálenopoříčsko, oznámená v minulém čísle, dostává konkrétnější podobu. Odjezd automobily z parkoviště v býv. Nádražní třídě (pod býv. Planetáriem) v 8.30 hod (sraz ve Sp. Poříčí v 9 hod.). Připomínáme, že je třeba se domluvit s koordinátorem akce P. Maškem buď telefonicky (737656575) nebo osobně na říjnové schůzce, nejpozději na členské schůzi (je třeba zjistit počet volných míst v autech).

Podzimní zájezd na Plánicko se opět vydařil. Za příznivého počasí jsme pod vedením T. Karla (děkujeme) navštívili nejprve Žinkovy. Čekání na správce, který měl umožnit prohlídku interiéru zčásti opraveného zámku, mnozí využili k vyšplhání se na zříceninu Potštejna na vrchu nad zámkem. Do zámku jsme se nakonec nedostali, neboť anglický majitel si to nepřál. V Němčicích jsme obhlédli kostel, renesanční hřbitovní kapli, průjezdní bránu tvrze a vyzděné příkopy tvrze. Na miniaturní nádvoří a do sklepa obývané a udržované tvrze v Měcholupech nás pozval ochotný majitel, který právě opravuje fasádu velké kaple v přilehlém dvoře. Ve vojáky opuštěném zámku v Obyčích jsou v patře pěkná kachlová kamna a malovaný záklopový strop. Překvapení nás čekalo v Habarticích. Zdejší tvrz, podobající se více větší chalupě, byla před 12 lety prozkoumána členy KASu a vyzve publikována v Příloze Hlásky 1993, kde bylo konstatováno, že východní partie stavby a její druhé podlaží jsou zřejmě výsledkem rozsáhlé barokní přestavby. Na

východním čele obráceném do dvora mezi podpěráky, asi na rozmezí 1. a 2. podlaží, jsme nyní pod opadlou svrchní omítkou spatřili „psaníčkovou“ sgrafitu, takže východní část objektu i patro jsou renesanční. V zapadlé polosamotě Vracové jsme obhlédli v bývalém poplužním dvoře dochovanou gotickou stavbu s vysoko ve štítu umístěným oknem s okoseným ostěním. Jsou patrné i další části okosených ostění vchodu a okna s červeným malováním. Zámek v Plánici má jedno křídlo v brizolitu, je obývaný a moc nezaujal. Někteří účastníci proto navštívili zdejší muzeum Fr. Křížika, valná většina ale dala přednost osvětlení v restauraci. Následoval Dienzenhoferův poutní kostel v Nicově, v jehož interiéru nám ochotný pan farář přednesl přednášku především o jeho opravách. Další kostel, rotundu ve Zborově, jsme obhlédli jen zvenku, přičemž si znalci povšimli dosud neuvážených náznaků příkopu kolem hřbitova. Majitelé dvora Kratic si nepřáli, abychom jim chodili po nádvoří, takže jsme mohli spatřit věžovou tvrz přestavěnou na sýpku uprostřed dvora jen zpozdlá. Poslední navštívenou lokalitou byl barokní zámek v Lovčicích, který obec prodala podle obyvatel přilehlého dvora „nějakému doktorovi z Prahy“. Nový majitel již dal vykopat základy pro novou zeď, která povede šikmo od rohu zámku k rohu obývaného domu, bude vysoká 2,4 m a v nejexponovanějším místě se přiblíží k oknu domu asi na půl metru, takže uvnitř bude tma. Prostí obyvatelé domu se nejspíše nedovedou bránit stavbě této zdi na obecním úřadě nebo na úřadě stavebním. Viděli jsme toho opravdu hodně, učinili závažná zjištění a podzemní příroda Klatovska byla fantastická.

Smutná zpráva: Dne 7. září 2004 po těžké nemoci zemřel ve věku 60 let zakládající člen naší pobočky, akad. mal. Vladimír Havlic, obnovitel a šéfredaktor Plzeňska (listu pro vlastivědu západních Čech), významný člen Spolku za starou Plzeň, autor řady vlastivědných příspěvků a například také knihy pověstí ze západních Čech. Ještě se účastnil oslavy 20. výročí založení KASu počátkem tohoto roku v Besedě, kdy nám líčil své plány bádání do budoucna a mluvil o své oblíbené bájně postavě Radoušovi. Na skalce před jeho chalupou, která nám sloužila jako základna při výzkumu tvrze Semlova, vzniklo před 20 lety nejstarší skupinové foto členů KASu (Hláska XV, 2004, č. 1, s. 3 nahore), kde je Vladimír zachycen jako druhý zprava. Budeme na něj dlouho vzpomínat.

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 - Dejvice.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Dr. J. Doležel, ArÚ AV ČR, Královopolská 147, 600 00 Brno.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí.

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Dukelská 3975, 760 01 Zlín.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec.

**Uzávěrka dalšího čísla: 10. 12. 2004
(vyjde v první lednové dekádě 2005).**

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v I. říjnové dekádě 2004.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Roman Bečka (www.volny.cz/klubas). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991. 350 výtisků.